

Wetenschappelijk jaarverslag

Rechtsgeleerdheid 2025

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Veiligheid, privacy en autonomie in de digitaliserende samenleving	5
1.1 Inleiding.....	5
1.2 Overzicht publicaties	6
1.3 Overzicht onderzoeksactiviteiten	9
2. De Veilige Stad 3.0.....	12
2.1 Inleiding.....	12
2.2 Overzicht publicaties	12
3. Duurzame transformaties en de rol van het (privaat)-recht in de verduurzaming van de samenleving	14
3.1 Inleiding.....	14
3.2 Overzicht publicaties	15
3.3 Overzicht onderzoeksactiviteiten	17
4. Bestuursrecht	19
4.1 Inleiding.....	19
4.2 Overzicht publicaties	20
4.3 Overzicht onderzoeksactiviteiten	23
5. Staatsrecht en Encyclopedie: Europese waarden en nationale implementatie.....	25
5.1 Inleiding.....	25
5.2 Overzicht publicaties	26
5.3 Overzicht onderzoeksactiviteiten	28
6. Strafrecht en criminologie.....	33
6.1 Inleiding.....	33
6.2 Overzicht publicaties	33
6.3 Overzicht onderzoeksactiviteiten	38
7. Privaatrecht, in het bijzonder Financieel recht, Handelsrecht en Verzekeringsrecht	42
7.1 Inleiding.....	42
7.2 Overzicht publicaties.....	43
7.3 Overzicht onderzoeksactiviteiten.....	44

Voorwoord

Voor u ligt het wetenschappelijk jaarverslag 2025 van de faculteit Rechtswetenschappen van de Open Universiteit. Voor de faculteit was 2025 een bijzonder jaar. Niet alleen spraken twee recent benoemde hoogleraren hun oratie uit, maar er waren ook maar liefst acht promovendi die met succes hun proefschrift verdedigden. Daarnaast zagen vele andere wetenschappelijke publicaties het licht en vonden de nodige wetenschappelijke bijeenkomsten plaats. Er was goed nieuws uit Den Haag: in 2025 is besloten de middelen voor het Sectorplan Rechtsgeleerdheid en het domeinplan Digitale Social Sciences and Humanities (SSH) structureel te maken. De Commissie Sectorplan SSH sprak in haar evaluatie lovend over de resultaten van de periode 2019–2024. Met deze structurele ondersteuning krijgt de samenwerking tussen de tien juridische faculteiten een duurzaam vervolg.

Bijzondere vermelding verdient prof. dr. Janine Janssen aan wie op 10 november 2025 de prestigieuze Deltapremie (500.000 euro) werd toegekend voor haar onderzoek aan de hogeschool Avans. Zij ontving de premie uit handen van de minister van Onderwijs Cultuur & Wetenschap. De selectiecommissie prijst haar vermogen om 'maatschappelijke vraagstukken te vertalen naar bruikbare kennis en instrumenten voor het werkveld'. Mr. dr. Ellen Hardy ontving een prijs ter gelegenheid van de jaarvergadering van het tijdschrift *AB Rechtspraak Bestuursrecht*, waarbij de prijs voor dé AB-annotatie van het jaar aan haar werd uitgereikt. Volgens de jury, die uit maar liefst 350 annotaties de uiteindelijke winnaar moest kiezen, is zij er in haar annotatie in geslaagd om de vinger op de gevoelige plek te leggen door kritische vragen te stellen.

De faculteit Rechtswetenschappen slaagt er steeds beter in om onderzoek in de tweede en derde geldstroom te verwerven. In 2025 verscheen het in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) opgestelde [onderzoeksrapport](#) *Openbare registers, de toegankelijkheid daarvan en het gegevensbeschermingsrecht*. Het onderzoeksteam stond onder leiding van prof. mr. dr. Anna Berlee en dr. Sien Devriendt. In 2025 is daarnaast (verder) gewerkt aan de uitvoering van het project EUMINDA (EUropean MINing DAMage) op basis van de door Interreg Europe toegewezen subsidie van 2,3 miljoen euro. Dit project beoogt in kaart te brengen hoe in verschillende EU-lidstaten mijnbouwschade wordt afgewikkeld. De trekker van dit project is prof. mr. dr. Michiel Tjepkema.

In 2025 is een start gemaakt met het onderzoek dat wordt uitgevoerd onder leiding van prof. dr. Janine Janssen en dr. Mirjam van Schaik over hoe het is om op te groeien binnen het Apostolisch Genootschap in de jaren zeventig, tachtig en negentig. Dit onderzoek wordt verricht in opdracht van de Apostolische Gemeenschap. Een team van onderzoekers van de Open Universiteit en Avans Hogeschool gaat hier de komende twee jaar onafhankelijk onderzoek naar doen. Het doel is om meer inzicht te krijgen in de wijze waarop de jeugdverzorging in die periode werd vormgegeven én hoe deze werd ervaren door (voormalige) leden. Daarnaast werken prof. dr. Janine Janssen en prof. mr. dr. Denis Abels aan de onderzoeksopdracht 'Evaluatie Handhaving verbod seksuele intimidatie'. Op 1 juli 2024 werd het verbod op seksuele intimidatie in het openbaar van kracht. De centrale vraag in dit project is hoe de handhaving in de praktijk verloopt, wat de resultaten zijn en of de handhaving effectief is. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van het WODC/Regioplan Subsidie. Prof. mr. Coen Modderman is als onderzoeker betrokken bij de uitvoering van het onderzoek 'Wetenschappelijke verkenning naar gemeentelijke uitvoeringskracht' in opdracht van de

Provincie Limburg. Coen Modderman is lid van het onderzoeksconsortium dat dit onderzoek zal uitvoeren.

Last but not least, presenteerden prof. mr. dr. Reijer Passchier en prof. mr. dr. Mariette Lokin hun bevindingen over de digitale uitvoering van wetgeving aan de Vaste commissie voor Digitale Zaken. Overheidsinstanties gebruiken in toenemende mate digitale systemen om wetten uit te voeren, maar deze ontwikkeling brengt risico's met zich mee. Lokin en Passchier signaleren onder meer dat de uitvoerende macht hierdoor steeds meer macht naar zich toetrekt, terwijl de rechterlijke macht en het parlement achterblijven in hun controle. Ook zijn in 2025 de banden met het lokaal bestuur en de lokale advocatuur aangehaald door de organisatie van een wetenschappelijke 'Netwerkdag Privaatrecht' bij de provincie Limburg, in samenwerking met de Universiteit Maastricht.

Het jaar 2025 was een vruchtbaar jaar op het gebied van oraties: twee jonge hoogleraren aanvaardden hun leerstoel met het uitspreken van een oratie: prof. dr. Sergey Vasiliev ('Justitia and Leviathans: De Strijd voor de Internationale Rechtsstatelijkheid') en prof. dr. Daan van Uhm ('Tussen wet en wildernis: Misdaden tegen de natuur en groene criminologie'). Voorafgaand aan beide oraties vond tevens een symposium plaats. Er vonden in 2025 welgeteld acht promoties plaats: op 24 januari 2025 verdedigde mr. drs. Jasper Verhoogt zijn proefschrift getiteld *De wetlands van de Europese Unie: een analyse van meer recht en minder orde*. Op 31 januari 2025 verdedigde buitenpromovendus Paul Dicker zijn proefschrift met de titel *Wettelijke vertegenwoordiging van wilsonbekwamen en hun politieke rechten*. Op 17 april 2025 verdedigde Cornelia Aul MBA, LL.M. haar (Engelstalige) proefschrift getiteld *The evolving regulation for crypto currencies in the EU and its effects on combating financial crime*. Mr. Michiel van Eersel verdedigde op 6 juni 2025 zijn proefschrift met als titel *De verplichting tot wantrouwen in een vertrouwensrelatie: over de verhouding tussen verplichtingen van banken tot doorbreking van vertrouwelijkheid ter bestrijding van financieel-economische criminaliteit en de tegengestelde verplichting van banken tot bewaring van vertrouwelijkheid*. Mr. Nicky Touw verdedigde op 19 juni 2025 haar (Engelstalige) proefschrift met als titel *Access to evidence and the regulation of corporate human rights violations*. Op 17 oktober verdedigde drs. Jildau Borwell haar (Engelstalige) proefschrift getiteld *Unravelling the impact of cybercrime: Understanding victim experiences and implications for police practice*. Op 24 oktober 2025 verdedigde mr. Lisanne Henneveld haar proefschrift met als titel *Naar een Europese Unie die beter bij de burger past*. Op 31 oktober 2025 verdedigde mr. Rachel Imamkhan haar proefschrift met als titel *Strafverdracht op humanitaire gronden: een analyse van verdragen, mensenrechten en nationaal beleid*.

Deze en andere 'wapenfeiten' zullen nu per onderzoekslijn uiteen gezet worden.

Sonja Kruisinga
Vicedecaan onderzoek faculteit Rechtswetenschappen

1. Veiligheid, privacy en autonomie in de digitaliserende samenleving

1.1 Inleiding

Het onderzoek in dit programma vindt vooral plaats in het kader van het SSH-sectorplan dwarsdoorsnijdend thema, subthema 'Recht, privacy en veiligheid'. De sectorplanmiddelen helpen de OU om het onderwijs en onderzoek over recht, privacy en veiligheid te versterken en de OU verder te profileren door de onderzoeksoutput te verhogen, de slagkracht in de tweede en derde geldstroom te verbeteren en de impact van OU-onderwijs en -onderzoek op het thema te vergroten door wetenschapscommunicatie en de ontwikkeling van post-initieel onderwijs, zoals de opleiding 'Wetsanalyse en wendbare wetsuitvoering in de democratische rechtsstaat', de masterclass 'Digitale macht en soevereiniteit' en diverse in-house onderwijsopdrachten bij ministeries, uitvoeringsinstanties en andere organisaties. De OU zal daarin samenwerken met de betrokken faculteiten van de Universiteit Leiden, die eveneens het thema 'Recht, privacy en veiligheid' als eerste prioriteit hebben. Op die manier wordt de samenwerking versterkt die in het kader van het sectorplan Rechtsgeleerdheid al bestaat met de Universiteit Leiden.

Inhoudelijk is de rode draad in het onderwijs en onderzoek van de OU de zorg hoe de autonomie, de veiligheid en de privacy van burgers beschermd kunnen worden in een maatschappij die steeds afhankelijker is (in positieve en negatieve zin) van digitale technologie en haar publieke en private eigenaren. Daarbij richten wij ons in de eerste plaats op de machtsverhoudingen binnen de overheid (de trias), wetgeving en de verhouding overheid-burger. Door klassiek gezag, big data en op AI gebaseerde toepassingen te combineren, neemt het vermogen van overheden om gegevens over burgers te verzamelen en daarmee het gedrag van burgers te sturen verder toe. Het contact tussen burger en overheid vindt steeds vaker via de digitale weg plaats. Bestuurlijke besluitvorming vindt steeds vaker (geheel of gedeeltelijk) via geautomatiseerde besluitvorming plaats (te denken valt aan belastingaanslagen/toeslagen/uitkeringen). In bestuursrechtelijke context is er verder op vrij grote schaal sprake van de inzet van digitale instrumenten (algoritmen), bijvoorbeeld waar het gaat om het opsporen van onregelmatigheden en fraude. Daardoor komen het recht op privacy en het recht op gelijke behandeling in het geding. Daarbij komt dat de minder digitaal vaardige burger regelmatig vastloopt in de digitale netwerken van de overheid en moeilijker zijn recht kan halen en dat digitalisering het steeds moeilijker maakt voor burgers en andere potentiële tegenmachten om de overheid te controleren. Gebruik van digitale technologie zorgt er – mede vanwege haar black-box-karakter – namelijk voor dat de overheid steeds minder transparant en begrijpelijk is. Ook neemt door digitalisering de complexiteit van de overheidsorganisatie toe, mede omdat overheidsorganen steeds meer informatie over burgers met elkaar uitwisselen en beslissingen nemen op basis van tal van datapunten die zij van andere organen gekregen hebben. De burger staat in die dynamiek steeds zwakker. 'Gevreesd moet daarom worden', aldus de Raad van State, 'dat vooral de burger dreigt te worden opgezadeld met de risico's, het ongemak en de nadelen van het gebruik van (...) nieuwe technieken door de overheid'. We gaan onderzoeken hoe de belangen en rechten van burgers beter beschermd kunnen worden en de beginselen van de democratische rechtsstaat beter geborgd.

In de tweede plaats richten wij ons op de door digitalisering steeds groter wordende macht van enkele zeer grote techbedrijven. Deze hebben nu al het gros van de digitale technologie in handen en bepalen wat daarmee gebeurt, wie daarover mag beschikken en onder welke

voorwaarden. De burger, overheden en andere organisaties kunnen, op hun beurt, nauwelijks meer om big tech heen. Zelfs financiële instellingen, onderwijsinstellingen en de zorg worden steeds afhankelijker van big tech. Niet voor niets erkennen steeds meer auteurs big tech-bedrijven als ‘staten naast de staat’. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat big tech-bedrijven, anders dan bijvoorbeeld de Nederlandse staat, een puur private oriëntatie hebben. Zij leveren weliswaar diensten van groot maatschappelijk belang, maar opereren grotendeels met het oog op het maken van zoveel mogelijk winst en het creëren van zoveel mogelijk aandeelhouderswaarde. Big techs vaak herhaalde beloften om de privacy, autonomie en veiligheid van klanten en gebruikers beter te borgen zijn uiteindelijk weinig waard gebleken als het verdienmodel van de betrokken bedrijven daaraan in de weg stond. We gaan onderzoeken hoe de beginselen van de democratische rechtsstaat zich verhouden tot de macht van grote technologiebedrijven en hoe deze beginselen, gezien big tech, toekomstbestendig geborgd kunnen worden.

We delen de inzichten in ons (post-initiële) onderwijs en via wetenschapscommunicatie.

1.2 Overzicht publicaties

Boekhoofdstuk

C.L.G.F.H. Albers, ‘Elektronisch bestuurlijk verkeer’, in: R. Schlössels, H. Peters, C.L.G.F.H. Albers & H. Bröring (red.), *JB Select*, Den Haag: Lefebvre SDU 2025, p. 235-263.

A. Berlee, ‘Persoonsgegevensbescherming na overlijden’, in: T.F.E. Tjong Tjin Tai & L.C.A. Verstappen (red.), *Digitale nalatenschap: Preadviezen voor het wetenschappelijk congres van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie en het WPNR op 24 juni 2025 te Utrecht*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2025, p. 163-197.

M.H.A.F. Lokin, ‘Het duurt heel lang voor het ICT wordt...’, in: W. Bronsgeest & D. de Wit (red.), *Smart Humanity: Menselijkheid in digitale tijden*, Den Haag: Publiek Denken 2025, p. 76-81.

M.H.A.F. Lokin & A. Meuwese, ‘Digitalisering van wetgeving: Is het tijd voor een “wet op de wetgeving”?’’, in: B. Aarrass e.a. (red.), *De orde overzien: Opstellen voor prof. mr. A.E. Schilder*, Deventer: Wolters Kluwer 2025, p. 373-385.

Artikel

R. Bane, N. van den Hoek & G.J. Zwenne, ‘Fiscale woonplaatsonderzoeken anno 2025’, *Weekblad fiscaal recht* 2025/7601, p. 4-9.

A. Berlee, ‘Analyse van het voorstel van de Staatscommissie voor een algemene grondslag voor gegevens-delingsinstellingen in het belang van de burger’, *Tijdschrift voor Constitutioneel Recht* 2025, afl. 2, p. 95-103.

A. Berlee, ‘Persoonsgegevensbescherming na overlijden’, *Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie* 2025/7496, p. 272-285.

A. Häuselmann, 'Déjà vu? An Analysis of Explanations Concerning Decision-Making Under the GDPR and the AI Act', *Journal of AI Law and Regulation* 2025, afl. 1, p. 37-54.

N. Lavrijssen, 'Verkoop klantenbestanden & AVG', *Tijdschrift voor curatoren* 2025, afl. 4, p. 113-126.

N. Lavrijssen & C. de Jong, 'Fouten in software gebruikt door assurantietussenpersonen: wie is aansprakelijk?', *VAST* 2025, P-041.

K. Maes, S.A. Kruisinga & D. Groenevelt, 'Mens versus machine. Hoe (verschillend) presteren bedrijfsjuristen en AI bij het oplossen van een juridische casus?', *Maandblad voor vermogensrecht* 2025 (35), afl. 4, p. 135-143.

R.L.P. Mahieu, 'Inzageverzoek arbeidsgeschil', *Jurisprudentie Bescherming persoonsgegevens* 2025, afl. 1, p. 85-89.

D.J.B. Op Heij, 'De macht van socialemediaplatformen en het belang van de Digital Markets Act', *Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie* 2025/7512, p. 637-639.

D.J.B. Op Heij, 'De invloed van secundair EU-recht op het consumentenrecht', *Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie* 2025/7496, p. 269-271.

D.J.B. Op Heij, 'Het pay or consent model van Meta: een overzicht van relevante regels op het terrein van het contractenrecht, de Digital Markets Act en het gegevensbeschermingsrecht', *Tijdschrift voor Internetrecht* 2025, afl. 2, p. 60-68.

G.J. Zwenne & Y. Tempelman, 'AP moet haar uitleg van begrippen en regels uit de AVG consulteren', *Nederlands Juristenblad* 2025, afl. 1, p. 25-27.

G.J. Zwenne, R. van der Voorn & S. Zamani, 'De regulering van geautomatiseerde besluitvorming en profilering in de AVG: de tussenstand', *Tijdschrift voor Formeel Belastingrecht* 2025, afl. 2, p. 17-28.

Annotatie

ABrV5 11 juni 2025, ECLI:NL:RVS:2025:2627, *JB* 2025/149, m.nt. C.L.G.F.H. Albers.

Webpublicatie

M.H.A.F. Lokin & R. Passchier, 'Basis op orde? Geef de uitvoering dan ook de ruimte!', blog iBestuur, 11 december 2025.

R.L.P. Mahieu, 'The Ominous Omnibus: Dismantling the Right of Access to Personal Data', *Verfassungsblog*, 3 december 2025.

R. Passchier, 'Met de breuk tussen Trump en Musk is de Big Tech-dominantie niet doorbroken en de democratische rechtsstaat niet gered', *NederlandRechtsstaat*, 19 juni 2025.

R. Passchier, 'Doorbreek het web van overgeërfde classificaties',
NederlandRechtsstaat, 14 april 2025.

Opiniestuk

R. Passchier, 'Opinie: We zitten in een digitale noodsituatie, wanneer nemen we die eens serieus?', *de Volkskrant*, 22 december 2025.

R. Passchier, 'Opinie: Zo voorkomen we dat DigiD of MijnOverheid zomaar in Amerikaanse handen komen', *de Volkskrant*, 28 november 2025.

R. Passchier, 'Opinie: Maak van digitalisering nou eindelijk eens een verkiezingsthema', *de Volkskrant*, 17 september 2025.

R. Passchier, 'Opinie: Niet AI zélf moet centraal staan, maar de menselijke waarden die zij moet dienen', *de Volkskrant*, 16 juli 2025.

R. Passchier, 'Opinie: Trap niet in het charmeoffensief van big tech', *de Volkskrant*, 13 mei 2025.

R. Passchier, 'Opinie: Fijn die Europese kampioenen in big tech, maar pas op dat ook zij er niet met de buit vandoor gaan', *de Volkskrant*, 11 februari 2025.

R. Passchier, 'Laten we onbetrouwbare big tech volledig uit Europa weren', *de Volkskrant*, 8 januari 2025.

Onderzoeksrapport

T. van der Vorst, M. Hanswijk, G.J. Zwenne e.a., *Dataverzameling en -deling voor onderzoek naar online kansspelen*, Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum WODC 2025.

A. Berlee, S.A.C. Devriendt, F.M.J. van den Broek, M.L.H. Reumers, N.F.H. Schnabl, D. Venema & M. Visser, *Openbare registers J&V en de Rechtspraak in relatie tot gegevensbescherming*, Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum WODC/Open Universiteit 2025.

Overig

R. Passchier, Position paper deskundigenbijeenkomst Eerste Kamer der Staten-Generaal over de weerbaarheid van de democratische rechtsstaat in tijden van digitale transformatie – thema Big Tech en de weerbaarheid van de democratische rechtsstaat, 26 mei 2025.

R. Passchier, Position paper rondetafelgesprek Tweede Kamer der Staten-Generaal (Vaste commissie voor Digitale Zaken) over Digitale soevereiniteit bij de Rijksoverheid, 13 februari 2025, nr. 2025D04647.

1.3 Overzicht onderzoeksactiviteiten

Organisatie van/deelname aan (inter)nationale congressen, conferenties en symposia

A. Häuselmann, 'The Confidentiality of Human-Machine Communication', lezing Privacy Law Scholars Conference Europe 2025: PLSC-Europe, Leiden, 23 oktober 2025.

A. Häuselmann, moderator van het panel 'Correcting Wrong (AI) Data: Can the Right to Rectification be of Help?', Computers, Privacy and Data Protection Conference 2025, Brussel, 21 mei 2025.

R.L.P. Mahieu & S. Bekker, 'Digital Power, privacy and labour rights', panelgesprek Digital Society Conference, Utrecht, 20 november 2025, gemodereerd door R. Passchier.

R.L.P. Mahieu, 'Researching technology with data rights: methodological reflection from work on right of access to personal data', lezing LSTS Research Day 2025: Methodological Reflections on the Relationship Between Data Law and Technology, Brussel, 24 juni 2025.

R.L.P. Mahieu, 'The Collective Use of Access Rights: Theory and Practice', lezing DATARights Inaugural Seminar 2025, Parijs, 6 maart 2025.

R.L.P. Mahieu, 'CJEU judgment in case T-354/22 (Bindl v Commission), on unlawful international data transfers and non-material damages', Data Protection Law Scholars Network Digital Coffee, 28 februari 2025.

D.J.B. Op Heij, R. Passchier, A. Berlee, R.L.P. Mahieu & V. Mak, 'De invloed van technologische ontwikkelingen & de macht van 'Big Tech' op het nationale recht: een wisselwerking tussen regels van nationale oorsprong & Europese richtlijnen en verordeningen', organisatie studiemiddag samenwerking OU/Leiden SSH sectorplan, Leiden, 18 september 2025.

R. Passchier, 'The curse of Big Tech', presentation Book project, conference Rethinking Climate Finance through Innovative Community Ownership, Kelso Institute Europe, 28 september 2025.

L.E.W. de Vries, 'Algorithmic Decision-Making systems in Dutch municipalities: who gets to decide?', lezing ICON-S Benelux Chapter Conference: Public Law in an Age of Contestation and Systemic Change, Brussel, 23 mei 2025.

Keynotes, lezingen, rondetafelgesprekken, workshops, (gast)colleges, webinars

R.L.P. Mahieu, 'Het recht van inzage in theorie en praktijk', webinar, Open Universiteit, 13 november 2025.

R. Passchier, 'AI en digitale Big Tech', lezing bij het UWV, 18 december 2025.

- R. Passchier, 'AI, Big Tech en de democratische rechtsstaat', lezing Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers - Chambre des représentants, 9 december 2025.
- R. Passchier, lezing en vraaggelbesprek 'Academisch perspectief op systeemfouten in het openbaar bestuur', Inspiratiesessie 'Regie op de noodzakelijke transitie' van de Informatie Academie en I-partnerschap, 27 november 2025.
- R. Passchier, 'AI en de democratische rechtsstaat', lezing Nationale Ombudsman, 20 november 2025.
- R. Passchier, 'De vloek van Big Tech', lezing en panel met José van Dijck, de Nieuwe Kamer, 30 oktober 2025.
- R. Passchier, 'De vloek van Big Tech en het belang van interoperabiliteit', keynote dag van de interoperabiliteit, Forum voor standaardisatie, 14 oktober 2025.
- R. Passchier, 'Digitalisering en de rol van Big Tech', keynote onderzoeksdag psychologie, 16 september 2025.
- R. Passchier, 'Uit de greep van de giganten: de heruitvinding van de rechtsstaat', lezing voor Wetenschappelijk Bureau NSC, 30 augustus 2025.
- R. Passchier, 'De vloek van Big Tech', lezing Foyé cafe, Gemeente Leiden, 28 augustus 2025.
- R. Passchier, 'De vloek van Big Tech', keynote bij SURF, 26 juni 2025.
- R. Passchier, deelname plenair panel over digitale autonomie CIO-dag + verzorgen twee workshops over Vloek van Big Tech, 18 juni 2025.
- R. Passchier, inleiding over Big Tech en de rechtsstaat bij het strategische Secretarissen-Generaal Overleg (SGO) op het Catshuis, Ministerie van Algemene Zaken, 18 juni 2025.
- R. Passchier, 'De vloek van Big Tech', lezing Foyé cafe, Gemeente Leiden, 10 juni 2025.
- R. Passchier, 'De vloek van Big Tech', lezing innovatienetwerk Gemeente Rotterdam, 31 mei 2025.
- R. Passchier, 'Big Tech en de democratische rechtsstaat', talk bij deskundigen-bijeenkomst Eerste Kamer der Staten-Generaal, 26 mei 2025.
- R. Passchier, 'AI en de rechtsstaat', tweemaal college, Academie voor wetgevings- en overheidsjuristen, 23 mei 2023.
- R. Passchier, 'De vloek van Big Tech', lezing op Nextcloud Enterprise Day, 7 mei 2025.
- R. Passchier, 'De vloek van Big Tech', lezing voor leergang leiderschap, Nationale Politie, 6 mei 2025.
- R. Passchier, 'De vloek van Big Tech', gastcollege Tilburg University, 11 april 2025.

R. Passchier, 'Digitalisering en de rechtsstaat', lezing rechtsstaat-leesclub EK GroenLinks-PvdA, 31 maart 2025.

R. Passchier, Actualiteitencollege: De vloek van Big Tech, lezing Montesquieu Instituut, 20 maart 2025.

R. Passchier, 'Tussen recht en politiek: hoe blijft de rechtsstaat in balans?', debat in debatcentrum De Balie, Amsterdam, 3 maart 2025.

R. Passchier, 'Digitale soevereiniteit', toelichting bij position paper tijdens rondetafel Tweede Kamer der Staten-Generaal, 13 februari 2025.

R. Passchier, 'Digitale soevereiniteit en geo-politiek', lezing in leergang digitale soevereiniteit van SURF, 31 januari 2025.

R. Passchier, 'Digitalisering en de democratische rechtsstaat: waarom wetsanalyse en wendbare wetsuitvoering zo belangrijk zijn', viermaal in opleiding 'Wetsanalyse en wendbare wetsuitvoering in de democratische rechtsstaat' en viermaal als paneldeelnemer, 2025.

L.E.W. de Vries, 'Democratische controle op algoritmische systemen binnen gemeenten', bespreking tijdens de Jonge Onderzoekersdag Bestuursrecht 2025, Tilburg, 27 juni 2025.

Overig

R.L.P. Mahieu, A. Berlee & G.J. Zwenne, bijdrage aan P. Olsthorn, 'AVG-inzageverzoeken kunnen lucratief uitpakken', Netkwesties, 14 december 2025.

R. Passchier, interview 'De ware aard van big tech: "We zijn heel hard op weg om terug naar de middeleeuwen te gaan"', *de Volkskrant*, 11 januari 2025.

R. Passchier, interview 'Big Tech heeft de democratische staat aan zich onderworpen', *NRC*, 2 januari 2025.

2. De Veilige Stad 3.0

2.1 Inleiding

Binnen het thema heeft de faculteit in 2025 opnieuw een stevige bijdrage geleverd aan kennisontwikkeling, onderwijs en maatschappelijke samenwerking rondom veiligheid en de aanpak van geweld. Onze inzet richtte zich op zowel zichtbare als minder zichtbare vormen van onveiligheid, zoals geweld in afhankelijkheidsrelaties, psychisch geweld, mensenhandel, online aangejaagde conflicten en risico's rond digitalisering. Onderzoekers droegen door het hele jaar actief bij aan de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. In lezingen, trainingen en conferenties werd inzicht geboden in thema's zoals intieme terreur, psychisch geweld, eergegrelateerd geweld, jonge aanwas in criminele contexten en de bescherming van kwetsbare groepen zoals ouderen en jongeren. Daarbij is benadrukt hoe cruciaal gendersensitiviteit, culturele kennis en aandacht voor intersectionaliteit zijn voor professionals in de praktijk. Ook werd inzichtelijk gemaakt hoe cijfers over geweld kunnen misleiden wanneer ze zonder context worden geïnterpreteerd, een belangrijk punt voor beleid en uitvoering. Daarnaast vonden talrijke activiteiten plaats met betrekking tot de veiligheid van vrouwen en meisjes in de publieke ruimte.

Onderzoekers namen deel aan panels, gaven interviews aan media en publiceerden over femicide, veiligheid op straat en de noodzaak van structurele preventiestrategieën. Er werd aandacht gevraagd voor de rol van technologie, waaronder online roddel, sociale media en AI, die kunnen bijdragen aan escalatie van geweld maar ook ingezet kunnen worden in vroegsignalering en bescherming.

Binnen het thema De Veilige Stad is verder veel samengewerkt met ketenpartners zoals politie, Halt, gemeenten, inspecties en maatschappelijke organisaties. Deze samenwerking resulteerde in onder andere expertbijeenkomsten, panels en adviestrajecten, waarin de kennis uit onderzoek direct bijdroeg aan beleidsontwikkeling en professionalisering. Ook bijdragen aan het publieke debat via columns, podcasts, interviews en webpublicaties droegen bij aan kennisdeling en bewustwording binnen de samenleving. Met deze brede, interdisciplinaire inzet blijft de faculteit bijdragen aan een veilige stad waarin ruimte is voor preventie, weerbaarheid, deskundig handelen en het serieus nemen van mensen die dagelijks met onveiligheid of geweld te maken hebben.

2.2 Overzicht publicaties

Boek

E. Kolthoff, *Something Old, Something New, Something Borrowed, Something Blue*, Den Haag: Boom Criminologie 2025.

Artikel

A. Rijkse, E.J.E. Heynen, P.A.L. Meulen e.a., 'Wat is "jonge aanwas"? Een systematische literatuurreview en kritische reflectie naar aanleiding van het Nationaal Programma Heerlen-Noord – Preventie met Gezag', *Tijdschrift voor Veiligheid* 2025, afl. 1.

Annotatie

ABrvS 11 juni 2025, ECLI:NL:RVS:2025:2627, *JB* 2025/149, m.nt. C.L.G.F.H. Albers.

Webpublicatie

Z.R. Geertsema, 'HRH Profile Series of NNHRR Working Group of ESCR: The right to Family Life: What Is in It For Women?', blog Human Rights Here, 11 april 2025.

3. Duurzame transformaties en de rol van het (privaat)-recht in de verduurzaming van de samenleving

3.1 Inleiding

De onderzoekslijn Duurzame transformaties richt zich op de vraag hoe het recht, en in het bijzonder het privaatrecht, kan bijdragen aan de transitie naar een duurzame samenleving. Daarbij staat centraal hoe juridische regels maatschappelijke veranderingen kunnen faciliteren, normeren en waar nodig corrigeren. Een duurzame samenleving wordt gekenmerkt door een hoge levenskwaliteit, sociale rechtvaardigheid en respect voor ieders privacy, waarbij de ecologische grenzen van de aarde niet worden overschreden. Binnen deze onderzoekslijn ligt de nadruk op twee nauw met elkaar samenhangende aspecten van duurzaamheid: sociale rechtvaardigheid en ecologische houdbaarheid.

1. Maatschappelijke duurzaamheid

Ten eerste het aspect van de sociaal rechtvaardige samenleving. Een dergelijke samenleving veronderstelt dat iedereen – arm of rijk, kerngezond of met een beperking – mee kan doen. In dat verband wordt bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar duurzaam schuldenbeleid, waarbij armoede en schulden integraal worden aangepakt. Ook wordt onderzoek gedaan naar een gedegen fraudeaanpak in geval van faillissement en een eerlijke verdeling van de reorganisatiewaarde in geval van een herstructurering.

Binnen deze onderzoekslijn wordt daarnaast onderzocht hoe het aansprakelijkheidsrecht kan bijdragen aan een sociaal rechtvaardige samenleving in situaties waarin aan personen of rechtspersonen schade wordt toegebracht. Daarbij is aandacht voor de vraag in hoeverre bestaande vormen van schadecompensatie aansluiten bij de behoeften van benadeelden. Het onderzoek richt zich niet alleen op financiële compensatie, maar ook op andere vormen van herstel, zoals excuses en erkenning.

Daarnaast wordt bezien in hoeverre aansprakelijkheidsregels nog aansluiten bij maatschappelijke ontwikkelingen, waaronder de toenemende rol van informele zorgverleners, zoals mantelzorgers. In dat verband wordt onder meer onderzocht welke aansprakelijkheidsnormen op hen van toepassing zijn en in hoeverre de daarmee samenhangende risico's verzekeraar zijn.

2. Ecologische duurzaamheid

Het aspect ecologische duurzaamheid betreft onderzoek naar de wijze waarop het recht ecologische grenzen kan bewaken in een samenleving die te maken heeft met schaarste, verduurzaming van productieprocessen en de overgang naar een circulaire economie. Dit onderzoek wordt vooral ingegeven door schaarste-vraagstukken – denk aan de beperkte hoeveelheid beschikbaar water in tijden van droogte – alsook door de toegenomen maatschappelijke aandacht voor circulair bouwen, duurzaam ondernemen, het voorkomen van kapitaalvernietiging door herstructurering en het tegengaan en aanpakken van milieucriminaliteit. Zo heeft circulair bouwen tot gevolg dat bestaande goederenrechtelijke leerstukken onder druk komen te staan, omdat zij niet, althans niet eenvoudig, zijn toe te passen op de nieuwe feitelijke situaties die ontstaan. En duurzaam ondernemen is zo eenvoudig niet, omdat het verduurzamen van hele productieketens lastig blijkt.

Opgedane inzichten worden door de onderzoekers gedeeld in het (post-initiële) onderwijs en via wetenschapscommunicatie, waaronder een periodiek door de onderzoeksgroep bijgehouden blogpagina op de website van de Open Universiteit.

Tot slot wordt opgemerkt dat, zoals de vorige periode aangekondigd, een promovendus is aangenomen die onderzoek gaat verrichten naar de aansprakelijkheid voor en afhandeling van mijnbouwschade aan onroerende zaken na steenkool- en/of bruinkoolwinning in Duitsland en Nederland, te weten A. Wingelaar. Dit onderzoek haakt aan bij het aspect sociale rechtvaardigheid.

3.2 Overzicht publicaties

Boekhoofdstuk

P.J. van der Plank, 'De onbenutte ruimte van het opstalrecht', in: R. Bobbink, V.J.M. van Hoof & P.J. van der Plank (red.), *Het BW als flexibel kader voor goederenrechtelijke continuïteit. Preadviezen 2025 Uitgebracht voor de Vereniging voor Burgerlijk Recht*, Zutphen: Uitgeverij Paris 2025.

Artikel

B.A. van Beest, 'Roekeloosheid: de strafrechtelijke invulling van een civiele dekkingsuitsluiting', in: *Jurisprudentie Aansprakelijkheid* 2025, afl. 1, p. 188-190.

B.A. van Beest, 'Spanning tussen slachtofferbescherming, rechtsmisbruik en sancties in WAM-zaken: Bespreking van de uitspraak van het HvJ EU 19 september 2024, ECLI:EU:C:2024:761', *Nederlands Tijdschrift voor Handelsrecht* 2025, afl. 1, p. 24-32.

J.Th.M. Diks & N. Lavrijssen, 'Over de bevoegdheid van een executeur om – in het kader van het beheer – goederen van een nalatenschap te gelde te maken', *Tijdschrift Erfrecht* 2025, afl. 5, p. 121-126.

J.Th.M. Diks & N. Lavrijssen, 'Vergeet de letterlijke tekst van het testament en leg uit, denk in scenario's, pas de redelijkheid toe en kijk naar een concept-testament: Over ongekende ontwikkelingen in het erfrecht', *Kwartaalbericht Estate Planning* 2025, afl. 1, p. 11-16.

S. van Gulijk & D.J.B. Op Heij, 'Dwaling wegens een uitsluitend toekomstige omstandigheid en de verduurzaming van particuliere woningen', *Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie* 2025/7516, p. 735-744.

N. Lavrijssen & M.L.H. Reumers, 'Samenstel van rechtshandelingen en artikel 42 Faillissementswet', *HERO (Herstructurering en Restructuring Online)* 2025, P-041.

N. Lavrijssen & L.A.B.M. Wijntjens, 'Excuses als passende remedie voor AVG-schendingen', *Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht* 2025, afl. 7, p. 229-238.

N. Lavrijssen & L.A.B.M. Wijntjens, 'Excuses als immateriële schadevergoeding bij schending van artikel 82 AVG; annotatie bij HvJ EU 4 oktober 2024, C-507/23, ECLI:EU:C:2024:854 (A/Ptac)', *Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade* 2025, afl. 3, p. 101-104.

D.J.B. Op Heij, 'Eerst uitleggen, dan kwalificeren: voorkomen is beter dan genezen', *Bb* 2025/12, p. 124-127.

M. Reumers, 'Boekbespreking. R.E. de Vries. De fraudebestrijdende faillissementscurator. Een onderzoek naar de taken en bevoegdheden van de curator in het faillissement van een rechtspersoon bij bestrijding van fraude (Recht en Praktijk nr. InsR23 (diss. Groningen), Deventer: Wolters Kluwer 2024', *Ondernemingsrecht* 2025/72.

M.K.G. Tjepkema & M.A.E. Planken, 'De Commissie-Schueler en schadevergoeding: een weg naar zinnige en reële rechtsbescherming?', *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht* 2025, afl. 8, p. 460-469.

P. Verbruggen & L.A.B.M. Wijntjens, 'Methodologische verantwoording van systematische rechtspraakanalyse', *Nederlands Juristenblad* 2025, afl. 3, p. 201-210.

P. Verbruggen & L.A.B.M. Wijntjens, 'Methodological accountability in systematic case law analysis: Insights from an Empirical Analysis in the Netherlands', *European Journal of Empirical Legal Studies* 2025 (2), afl. 2.

M.D. Verhoef, 'Eigendom van water; (g)een "zaak" voor later! Een onderzoek naar de vraag of, en zo ja, in welke situaties men naar huidig recht eigenaar is van (vastgehouden en geborgen) water', *Nederlands Tijdschrift voor Burgerlijk Recht* 2025, afl. 4, p. 124-134.

L.A.B.M. Wijntjens, 'Doorbreking van de absolute verjaringstermijn in gevallen van historisch onrecht: een nieuwe gezichtspuntencatalogus?', *TVP* 2025, afl. 3, p. 81-91.

A.J. Wingelaar, 'De Kamer voor Langlopende Letselschadezaken: grote stappen, snel thuis', *Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade* 2025, afl. 4, p. 128-136.

Proefschrift

N. Touw, *Access to evidence and the regulation of corporate human rights violations*, Heerlen: Open Universiteit 2025.

Annotatie

GHARL 9 januari 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:171, *Tijdschrift voor Consumentenrecht en Handelspraktijken* 2025/4, m.nt. E.M. Huisman.

RBZWB 31 januari 2025, ECLI:NL:RBZWB:2025:524, *JOR* 2025/143, m.nt. M.L.H. Reumers.

HR 12 juli 2024, ECLI:NL:HR:2024:1533, *Ondernemingsrecht* 2025/20, m.nt. M.L.H. Reumers.

Gerechtshof Den Haag 13 maart 2025, ECLI:NL:GHDHA:2023:1716 (Vorderingen Clara Wichman Stichting en individuele moeder in zaak binnenlandse adoptie afgewezen), *JA* 2025/64, m.nt. L.A.B.M. Wijntjens.

Boekeditie

R. Bobbink, V.J.M. van Hoof & P.J. van der Plank (red.), *Het BW als flexibel kader voor goederenrechtelijke continuïteit. Preadviezen 2025 Uitgebracht voor de Vereniging voor Burgerlijk Recht*, Zutphen: Uitgeverij Paris 2025.

M.K.G. Tjepkema e.a. (red.), *De compensatiereflex: Achtergronden van en voorstellen tot begrenzing van de compensatiemaatschappij. Preadviezen 2025*, Den Haag: Boom Juridisch 2025.

3.3 Overzicht onderzoeksactiviteiten

Organisatie van/deelname aan (inter)nationale congressen, conferenties en symposia

M. van Kogelenberg, Lawhub Limburg - Netwerkdag privaatrecht, Maastricht, 17 november 2025, mede-organisator.

Keynotes, lezingen, rondetafelgesprekken, workshops, (gast)colleges, webinars

B.A. van Beest, 'Rechtsmisbruik en slachtofferbescherming in WAM-zaken, het Matmut-arrest en de bredere juridische context', lezing ACIS Symposium, 4 april 2025.

E.M. Huisman, 'Waterwoningen in het goederenrecht: een kwestie van drijven?', lezing 3FSymposium Familie, Firma & Fundering voor jonge onderzoekers, Amsterdam, 28 mei 2025.

M. van Kogelenberg, 'Het is jouw schuld! Of niet?, Een waardegedreven debat over het ontstaan en de afwikkeling van (problematische) schulden van natuurlijke personen, 8 april 2025.

M. van Kogelenberg, Y. Severijns & I. Stamhuis, 'Uit de (probleem)schulden: Een multidimensionaal perspectief op een duurzaam schuldenbeleid', lezing Lawhub Limburg - Netwerkdag privaatrecht, Maastricht, 17 november 2025.

M. Reumers & S. van Garsse, 'Belangenconflicten rondom publiek-private samenwerkingen', lezing Lawhub Limburg - Netwerkdag privaatrecht, Maastricht, 17 november 2025.

M. Reumers, 'Curator als aandeelhouder', lezing symposium Rechtspersoon en Insolventie, Groningen, 13 november 2025.

A. Veldkamp & M.D. Verhoef, 'De Noord-Brabantse waterschappen en aquathermie. Beleids-juridische aspecten TEA en TEO projecten', lezing NBWB/UU symposium 'Waardevol water', 29 januari 2025.

M.D. Verhoef, 'Water voor later; maar voor wie?', lezing 3FSymposium Familie, Firma & Fundering voor jonge onderzoekers, Amsterdam, 28 mei 2025.

M.D. Verhoef, 'Van wie is het water?', lezing Rotaryclub Gorinchem, 28 april 2025.

A. Wingelaar, lezing over de juridische complexiteit rondom het verhalen van schade aan woningen (door mijnbouw) - EUMINDA-project, Nederlands Mijnbouwmuseum Heerlen (Weekend voor de Wetenschap), 4 oktober 2025.

Promotie

N. Touw, *Access to evidence and the regulation of corporate human rights violations*, Heerlen: Open Universiteit, verdedigd op 19 juni 2025.

Overig

E.M. Huisman & M.D. Verhoef, bijdrage aan Promovendi Podcast, faculteit Rechtswetenschappen Open Universiteit, 8 juli 2025.

4. Bestuursrecht

4.1 Inleiding

In het afgelopen jaar zijn er vanuit de sectie Bestuursrecht op het gebied van het onderzoek verschillende wapenfeiten tot stand gekomen. Dit is grotendeels gedaan onder de vlag van het nieuwe bestuursrechtelijke onderzoeksprogramma dat in de loop van 2023 werd vastgesteld.

In het actuele onderzoeksprogramma van de sectie Bestuursrecht staat de volgende onderzoeksvraag centraal: *op welke wijze moet binnen het dynamische kader van de democratische rechtsstaat het recht worden ontwikkeld en toegepast om het hoofd te bieden aan de veranderde rechtsverhouding tussen de burger en overheid?* Op basis van deze vraag is in publicaties aandacht besteed aan actuele maatschappelijke onderwerpen, zoals de nasleep van het Kinderopvangtoeslagschandaal dat aan de basis stond van de heroverweging van het waarborgkarakter van het algemene bestuursrecht. Wat betreft het bijzondere bestuursrecht valt te wijzen op thema's als de stikstofcrisis en de politieke onrust rondom het migratierecht.

Overigens participeren leden van de sectie ook in andere onderzoekslijnen. Zo is Karianne Albers (samen met Anna Berlee en Reijer Passchier) onderzoeksleider van de facultaire onderzoekslijn Veiligheid, privacy en autonomie in de digitaliserende samenleving.

Wapenfeiten

Vanuit de bestuursrechtelijke onderzoekslijn zijn er verschillende wapenfeiten te noemen. Zo is de (wetenschappelijke) onderzoeksoutput binnen de onderzoekslijn bestuursrecht volgens het algemene overzicht faculteitsbreed hoog. Gelet op de toch krappe bezetting, ook met het oog op het onderwijs, waarbij onze master onverminderd op een groot aantal studenten mag rekenen, mag dit gegeven op zich gerust gezien worden als een wapenfeit. Voor specifieke output wijzen wij op het in dit wetenschappelijk jaarverslag opgenomen publicatieoverzicht en de uitgebreide overzichten per onderzoeker in Pure. Ook de deelname van onze onderzoekers aan diverse belangrijke (derde geldstroom)projecten over gemeentelijke uitvoeringskracht, omgevingsdiensten, ondermijning en milieucriminaliteit (o.a. in het kader van de Regiodeal) mag niet onvermeld blijven, evenals de betrokkenheid in NWO-commissies en WODC-begeleidingscommissies. Verder werden vanuit de sectie Bestuursrecht de banden met het lokaal bestuur en bestuursrechtelijk Limburg aangehaald door deelname aan de Law Hub Limburg (samenwerkingsverband met de Universiteit Maastricht en de provincie Limburg). Binnen de Law Hub Limburg wordt jaarlijks een wetenschappelijke 'Netwerkdag Bestuursrecht' verzorgd die mede georganiseerd wordt vanuit de sectie bestuursrecht. Last but not least loopt er een aantal proefschrifttrajecten (Rick Bronsema, Esther Diederer, Roos Nolten, Annet Krijgsman en Jans Benjamins).

Ten slotte verdient vermelding dat de leden van de sectie Bestuursrecht regelmatig worden uitgenodigd voor het geven van presentatie op congressen, lid zijn van redacties van juridische wetenschappelijke tijdschriften en boekenreeksen, vele annotaties schrijven en bijdragen leveren aan (toonaangevende) bestuursrechtelijke handboeken.

Plannen voor de toekomst

Kort gezegd willen wij de hiervoor omschreven uitvoering van ons onderzoeksprogramma continueren. Daarbij hebben we bijzondere aandacht voor het publiceren, aantrekken van buitenpromovendi, binnenhalen van extra middelen en het tot stand brengen van een volgende bundel over zorgplichten in de rechtsverhouding tussen burger en overheid. Dit staat

vanzelfsprekend met een volwaardige bezetting van mensen in de sectie Bestuursrecht die voldoende slagkracht hebben.

4.2 Overzicht publicaties

Boekhoofdstuk

- C.L.G.F.H. Albers, 'De beginselplicht tot handhaving', in: R.J.N. Schlössels e.a. (red.), *JB Select*, Den Haag: Lefebvre SDU B.V. 2025, p. 747-779.
- C.L.G.F.H. Albers, 'Elektronisch bestuurlijk verkeer', in: R.J.N. Schlössels e.a. (red.), *JB Select*, Den Haag: Lefebvre SDU B.V. 2025, p. 235-263.
- R.J.N. Schlössels & C.L.G.F.H. Albers, 'Van Grondwetgever tot ambtenaar: Samen verantwoordelijk voor het recht op toegang tot het bestuur', in: J. Goossens e.a., *Zinvol contact met de overheid en de rol van de gemeentejurist*, Den Haag: Boom 2025, p. 75-91.
- E.M.J. Hardy, 'De kunst van het subsidiëren van de kunst', in: *Kunst en Recht* (Congresbundel Mordenate-congres), Deventer: Kluwer 2025, p. 135-153.
- S.D.P. Kole, 'Specialiteitsbeginsel', in: R.J.N. Schlössels e.a. (red.), *JB Select*, Den Haag: Lefebvre SDU B.V. 2025, p. 19-138.
- G.G. Lodder, 'Family Reunification Directive', in: P. Boeles e.a. (red.), *European Migration Law*, Nijmegen: Boom 2025, p. 293-318.
- G.G. Lodder & P. Boeles, 'The protection of family and private life of migrants under article 8 ECHR', in: P. Boeles e.a. (red.), *European Migration Law*, Nijmegen: Boom 2025, p. 319-357.
- G.G. Lodder, 'Long-Term residence', in: P. Boeles e.a. (red.), *European Migration Law*, Nijmegen: Boom 2025, p. 403-418.
- G.G. Lodder, 'Withdrawal or loss of residence', in: P. Boeles e.a. (red.), *European Migration Law*, Nijmegen: Boom 2025, p. 319-331.
- G.G. Lodder, 'Trafficked and on the run: Rights to residence for asylum-seeking victims of trafficking in anti-trafficking law and asylum law', in: M. Malsch & J.H.L.J. Janssen (red.), *Human trafficking and sexual exploitation around the world: Law, ideology, and the experiences of sex workers and client*, Amsterdam: Amsterdam University Press, p. 59-79.
- G.G. Lodder, 'Juridische mogelijkheden en obstakels voor verblijf in Nederland', in: S. De la Rie & J. Knipscheer (red.), *Handboek migratie en psychotrauma*, Nijmegen: Boom, p. 39-61.
- M. Klaassen, G.G. Lodder & C. Ullersma, 'The Implementation of the Family Reunification Directive in the Netherlands: 20 years of turbulence', in: C. Colleen Boland, K. Geertsema & T. Strik (red.), *20 Years of the Family Reunification Directive: Central Themes, Problem Issues and Implementation in Selected Member States*, Nijmegen: Centre for Migration Law Radboud University, 2025, p. 99-110.

C.B. Modderman, 'Commentaar op art. 109 Gemw', in: R.J.M.H. de Greef e.a. (red.), *De Gemeentewet en haar toepassing*, Deventer: Wolters Kluwer 2025.

C.B. Modderman, 'Wetgevingsbeleid en decentrale overheden' (preadvies Nederlandse Vereniging voor Wetgeving), in: S.P. van Oort & M.H.A.F. Lokin (red.), *Wetgeving en overheidsorganisatie anno 2024*, Den Haag: Boom Juridisch 2025, p. 25-110.

Artikel

C.L.G.F.H. Albers, 'Beginselplicht en evenredigheid: eindelijk klare wijn?', *Gst.* 2025/93, p. 517-529.

C.L.G.F.H. Albers, 'Van "Project X" tot "Elsfest". Over online aangejaagde openbare-ordeverstoringen en de (on)mogelijkheden om daar een stokje voor te steken', *TvCR* 2025 (16) 4, p. 305-337.

E.M.J. Hardy, 'Adviseren over advisering. De bestuursrechtelijke voetafdruk van Suzanne Hoogendijk-Deutsch', *NTB* 2025/4, p. 165-170 (themanummer 'Leading Ladies').

S.D.P. Kole, 'Intern salderen: en geschikt instrument of voltooid verleden tijd?', *Gst.* 2025/86.

R. Baayen, W. Wamelink, H. van Dobben, F. van der Zee, T. Baayen, S.D.P. Kole & M. Vroemen, 'Ecologische en juridische betekenis van de kritische depositiewaarde voor stikstof. Gevolgen van de nieuwste wetenschappelijke inzichten voor beleid en rechtspraak. Deel 1: Recente ontwikkelingen', *NBR* 2025/211.

R. Baayen, W. Wamelink, H. van Dobben, F. van der Zee, T. Baayen, S.D.P. Kole & M. Vroemen, 'Ecologische en juridische betekenis van de kritische depositiewaarde voor stikstof. Gevolgen van de nieuwste wetenschappelijke inzichten voor beleid en rechtspraak. Deel 2: Perspectieven voor een betere aansluiting op de doelen van de Habitatrichtlijn', *NBR* 2025/284.

G.G. Lodder & M.A.K. Klaassen, 'Gezinshereniging - deel 1: Reguliere gezinshereniging en artikel 8 EVRM', *Asiel en Migrantenrecht* 2025-1, p. 35-44.

G.G. Lodder, 'De strafrechtelijke aanpak van arbeidsuitbuiting van migranten: Het resultaat na 20 jaar', *Asiel en Migrantenrecht* 2025-5/6, p. 302-308.

G.G. Lodder, 'Uitspraak Uitgelicht - Een moeder die minderjarige dochter en nichtje mee de grens over smokkelt, is niet strafbaar', *Asiel en Migrantenrecht* 2025-10, p. 461-464.

G.G. Lodder & J.H.L.J. Janssen, 'Het "free in free out"-principe bij geweld in afhankelijkheidsrelaties', *Proces: tijdschrift voor strafrechtpleging*, 2025-4, p. 230-238.

C.B. Modderman, L.J.M. Timmermans & W.S. Zorg, 'Bestuurlijke organisatie' (kroniek), *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht* 2025/370, afl. 9, p. 545-560.

C.B. Modderman, 'Evaluatie artikel 2 lid 2 Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen', *Tijdschrift voor Constitutioneel Recht* 2025, afl. 1, p. 49-61.

Coen Modderman, 'Nederlandse gemeente kan moties niet weigeren', *Binnenlands Bestuur* 2025, afl. 8, p. 56.

C.B. Modderman, L.J.M. Timmermans & W.S. Zorg, 'Bestuurlijke organisatie' (kroniek), *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht* 2025/134, afl. 4, p. 205-218.

C.B. Modderman, 'Integriteitsnormen en decentraal bestuur' (bespreking RU-dissertatie M.H.W.C.M. Theunisse), *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht* 2025/4, afl. 1, p. 21-26.

Annotatie

ABRvS 11 juni 2025, ECLI:NL:RVS:2025:2627, *JB* 2025/149, m.nt. C.L.G.F.H. Albers.

ABRvS 16 juli 2025, ECLI:NL:RVS:2025:2922175, *JB* 2025/175, m.nt. C.L.G.F.H. Albers.

ABRvS 23 april 2025, ECLI:NL:RVS:2025:1831, *JB* 2025/110, m.nt. C.L.G.F.H. Albers & R.J.N. Schlössels.

ABRvS 5 februari 2025, ECLI:NL:RVS:2025:440, *JB* 2025/63, m.nt. C.L.G.F.H. Albers.

ABRvS 5 maart 2025, ECLI:NL:RVS:2025:678, *JB* 2025/81, m.nt. C.L.G.F.H. Albers.

ABRvS 23 juli 2025, ECLI:NL:RVS:2025:3399, *AB* 2025/271, m.nt. J.E. van den Brink & E.M.J. Hardy.

ABRvS 23 juli 2025, ECLI:NL:RVS:2025:4428, *AB* 2025/282, m.nt. J.E. van den Brink & E.M.J. Hardy.

HvJ EU 12 juni 2025, ECLI:EU:C:2025:429, *AB* 2025/286, m.nt. S.D.P. Kole.

HvJ EU 29 juli 2024, ECLI:EU:C:2024:656, *AB* 2025/156, m.nt. S.D.P. Kole.

G.G. Lodder, 'Annotation ECtHR 28 May 1985, Abdulaziz a.o. v. the United Kingdom', in: K.M. Zwaan e.a. (red.), *Rechtspraak Vreemdelingenrecht 1950-2025*, Nijmegen: Ars Aequi 2025, no. 23, p. 267-268.

G.G. Lodder & M.A.K. Klaassen, 'Annotation ECtHR 17 September 2024, B.F. a.o. v. Switzerland: A Legal Framework for the assessment of family reunification with refugees', in: K.M. Zwaan e.a. (red.), *Rechtspraak Vreemdelingenrecht 1950-2025*, Nijmegen: Ars Aequi 2025, no. 31, p. 362-364.

M.A.K. Klaassen & G.G. Lodder, 'Annotation ECJ 30 January 2024, C-560/20, CR, GF & TY: A derived right to residence of an adult sister of an unaccompanied minor', in: K.M. Zwaan e.a. (red.), *Rechtspraak Vreemdelingenrecht 1950-2025*, Nijmegen: Ars Aequi 2025, no. 30, p. 343-345.

G.G. Lodder, 'Annotation ECtHR 11 April 2023, Loukili v. the Netherlands', in: K.M. Zwaan e.a. (red.), *Rechtspraak Vreemdelingenrecht 1950-2025*, Nijmegen: Ars Aequi 2025, nr. 29, p. 330-332.

ABRvS 11 juni 2025, ECLI:NL:RVS:2025:2632, *AB* 2025/225, m.nt. C.B. Modderman.

ABRvS 13 november 2024, ECLI:NL:RVS:2024:4612, *Gst.* 2025/27, m.nt. C.B. Modderman.

ABRvS 26 maart 2025, ECLI:NL:RVS:2025:1276, *AB* 2025/162, m.nt. C.B. Modderman.

Rb. Limburg 17 oktober 2024, ECLI:NL:RBLIM:2024:7296, *AB* 2025/67, m.nt. C.B. Modderman.

Webpublicatie

C.B. Modderman, '#9: Decentrale overheden' (Verkiezingen 2025), *Nederland Rechtsstaat*, 16 oktober 2025.

C.B. Modderman, 'Dienstbaarheid en responsiviteit in het sociaal domein met het Handvest overheid-burger', *Divosa* 2025 (www.divosa.nl/verhalen).

Boekeditie

E.M.J. Hardy & D.W.M. Wenders, *Boom Basics Bestuursrecht*, Den Haag: Boom Juridisch 2025, 10e druk.

R.J.N. Schlössels, J.A.F. Peters, C.L.G.F.H. Albers & H.E. Bröring (red.), *JB Select*, Den Haag: Lefebvre SDU B.V. 2025

Rapport

S.D.P. Kole & C.B. Modderman, *Omgevingsdiensten - indeling, verplichting, uittreding (onderzoek i.o.v. de gemeente Horst aan de Maas)*, Heerlen: Open Universiteit 2025.

4.3 Overzicht onderzoeksactiviteiten

Keynotes, lezingen, rondetafelgesprekken, workshops, (gast)colleges, webinars

E.M.J. Hardy & V. van Waarde, Actualiteiten subsidierecht, dagcursus LawNext, 23 mei 2025.

E.M.J. Hardy, (gast)college aan masterstudenten van de UvA, voor het vak Financiering door de Overheid, 18 februari 2025.

E.M.J. Hardy, Inhouse cursus Subsidierecht, Brunssum, 18 september 2025.

E.M.J. Hardy & J. van den Brink, Actualiteiten subsidierecht, dagcursus SSR (Studiecentrum Rechtspleging), 19 maart 2025.

E.M.J. Hardy, Over het spel en de knikers: verdeling van cultuursubsidies, Mordenate Congres: Over de rol van het recht in de kunstwereld, Leiden, 28 november 2025.

S.D.P. Kole, Actualiteitencollege Bestuursrecht, Rechtbank Roermond, 23 januari 2025.

S.D.P. Kole, presentatie over "Participatie onder de Omgevingswet", Juridisch Congres gemeente Het Hogeland.

S.D.P. Kole, presentatie over "Rechten voor de natuur" op minisymposium i.s.m. de gemeente Eijsden-Margraten en de WUR.

G.G. Lodder, Het strengste asielbeleid ooit ontleed, webinar Open Universiteit, 20 februari 2025.

C.B. Modderman, Dienstbaar bestuursrecht. Het Handvest overheid-burger, gastcollege bij Zuyd (Werk en Inkomen met oog voor Mens en Recht), Zuyd Hogeschool, november 2025.

C.B. Modderman, Familielezing (7+): Wat is een rechtsstaat?, Week van de Rechtsstaat, 13 september 2025.

C.B. Modderman (panellid), Recht en sociaal domein: dienstbaar of dwingend?, Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), 19 september 2025.

C.B. Modderman, Handvest overheid-burger, Divosa Voorjaarscongres 2025, 26 juni 2025.

C.B. Modderman, De democratische rechtsstaat, Weekend van de Wetenschap, 4 oktober 2025.

R. Nolten, Jonge onderzoekersdag, VAR Vereniging voor Bestuursrecht, 27 juni 2025.

Deelname aan commissies, klankbordgroepen

C.B. Modderman, lid begeleidingscommissie 'Werken met Waarden in de uitvoering van de Participatiewet', Zuyd Hogeschool.

Overig

C.B. Modderman, Fatbikeverbod in Almere? 'Ze denken dat ze God zijn op de wegen', bijdrage aan nieuwsartikel voor 1Almere.

Toegekende prijzen

E.M.J. Hardy, Prijs voor de beste annotatie uit de AB 2024, toegekend voor AB 2024/281 (ECLI:NL:RVS:2024:1153), uitgereikt op 17 januari 2025.

5. Staatsrecht en Encyclopedie: Europese waarden en nationale implementatie

5.1 Inleiding

Het onderzoek van de sectie Staatsrecht en Encyclopedie vindt plaats binnen het onderzoeksprogramma 'Europese waarden en nationale implementatie', het Sectorplan 'Transformative effects of globalisation and law in the Netherlands' en in het kader van de onderzoekslijn 'Veiligheid, privacy en autonomie in de digitaliserende samenleving' (voor publicaties van deze laatste onderzoekslijn, zie elders in dit wetenschappelijk jaarverslag). De Europese waarden zijn onder meer neergelegd in artikel 2 VEU: respect voor menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en de mensenrechten, inclusief minderheden.

Het onderzoek van de sectie Staatsrecht en Encyclopedie richt zich voor een belangrijk deel op deze waarden, in het bijzonder de rechtsstaat, democratie en de rechten van de mens (in het bijzonder de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst en het recht op privacy). Deels is dit onderzoek interdisciplinair van karakter, in die zin dat het heeft plaatsgevonden in samenwerking met (een) andere discipline zoals de rechtssociologie (zie de hierna genoemde externe rapporten). Het rechtswetenschappelijk onderzoek heeft geleid tot een aanzienlijk aantal publicaties, waaronder twee boeken, meerdere bijdragen aan (peer-reviewed) journals, verschillende boekhoofdstukken, blogs, opiniebijdragen, podcasts en lezingen.

Begin 2025 heeft bovendien de verdediging plaatsgevonden van het proefschrift van buitenpromovendus Jasper Verhoogt, getiteld: *De 'wetlands' van de Europese Unie. Een analyse van meer recht en minder orde* (promotores: Jan Willem Sap en Carla Zoethout). Op 12 november verdedigde collega Jip Stam zijn proefschrift, getiteld: *Vrijheid van meningsuiting en de bestrijding van discriminatie in Nederland: een constitutioneel ontwikkelingsperspectief*, aan de Universiteit Leiden (promotores: B. Rijpkema en A. Ellian).

Tevens hebben leden van de sectie Staatsrecht en Encyclopedie onderzoek verricht ten behoeve van externe opdrachtgevers en daarmee bijdragen geleverd aan het derde geldstroomonderzoek binnen de faculteit Rechtswetenschappen, waaronder:

- het onderzoek *Uittreding uit gesloten gemeenschappen met een religieus karakter*, in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid, juni 2025;
- het onderzoek *Een (algehele) verplichting tot bedwelmig van dieren voorafgaand aan de slacht en de verenigbaarheid met de vrijheid van godsdienst*, ten behoeve van de Eerste Kamerfractie van de Partij van de Dieren, augustus 2025;
- het onderzoek *Openbare registers J&V en de Rechtspraak in relatie tot gegevensbescherming*, WODC-onderzoek, september 2025.

Om een indruk te krijgen van de veelheid en diversiteit aan bijdragen zij verwezen naar onderstaande publicaties en georganiseerde evenementen.

5.2 Overzicht publicaties

Boek

R. Janse, S.A.C. Devriendt & L. de Vries, *De democratische rechtsstaat in de gelaagde rechtsorde: Een inleiding tot in Nederland geldend recht* (derde editie), Den Haag: T.M.C. Asser Press 2025.

B.M. van Schaik, *Defaming the Freedom of Religion or Belief: A Historical and Conceptual Analysis of the United Nations*, Oxford: Hart Publishing (Bloomsbury) 2025.

Boekhoofdstuk

T. Herrenberg, 'The Netherlands', in: E. Heinze (red.), *Criminalising Hate Speech*, Den Haag: T.M.C. Asser Press/Springer 2025.

L. Lavrysen, J. Theunis, M. Leloup & S.A.C. Devriendt, 'Belgium', in: R. Albert e.a. (red.), *The 2024 Global Review of Constitutional Law. In Global Review of Constitutional Law*, Austin: University of Texas 2025.

N.F.H. Schnabl, 'Artikel 18 Grondwet nieuw (rechtsbijstand)', in: G. Vonk e.a. (red.), *Proeve van een herziening van de Grondwet: Sociale Grondrechten*, Den Haag: WJS uitgevers 2025, p. 43-53.

Artikel

J. Doomen, 'The Factual and Normative Dimensions of Equality', *Journal of Law and Politics* (6) 2025, afl. 2, p. 121-138.

G. Molier & J. Doomen, 'Mag een burger meer of minder zeggen dan een politicus?', *Nederlands Tijdschrift voor Strafrecht* (37) 2025, afl. 3, p. 120-129.

J. Doomen, 'The Religious Nature of Ethics', *Theoria* (91) 2025, afl. 4, e70004.

J. Doomen, 'Political Soundness. Hobbes's and Burke's Complementing Views on the State', *Liverpool Law Review* (46) 2025, p. 101-116.

B.M. van Schaik, 'De versterkte gebedsoproep: Juridische grenzen en politieke realiteit', *Tijdschrift voor Religie, Recht en Beleid* (16) 2025, afl. 1, p. 3-5.

B.M. van Schaik, 'Democratie en mensenrechten: over de seculiere grondslag van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens', *De Vrijdenker* 2025, afl. 6, p. 19-21.

N.F.H. Schnabl, 'De advocatuur onder druk', *NTM/NJCM-Bull.* 50/3, p. 255-259.

D. Venema, 'Hoe lang is de antifascistische oorsprongsmythe van de democratische rechtsstaat nog houdbaar?', *Streven*, 8 december 2025.

C.M. Zoethout, 'De vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst en de noodzaak tot ongemakkelijke beslissingen door het EHRM', in: B. Aarass e.a. (red.), *De orde overzien: Opstellen voor prof. mr. A.E. Schilder*, Deventer: Wolters Kluwer 2025, p. 305-314.

Webpublicatie

J.W. Sap, 'De uitholling van onafhankelijke media in Hongarije', website Vereniging Democratisch Europa, 21 november 2025.

J.W. Sap, 'Een democratieschild voor de Europese Unie tegen verdere ondermijning', website Vereniging Democratisch Europa, 19 november 2025.

J.W. Sap, 'Burgerbetrokkenheid en beschaving in het calamiteitperk van Tim Fransen', website Vereniging Democratisch Europa, 29 juli 2025.

J.W. Sap, 'Autoritaire persoonlijkheden en democratie', website Vereniging Democratisch Europa, 15 januari 2025.

B.M. van Schaik, 'Recht zonder geweten: een confronterende spiegel in De Welwillenden', *Nederland Rechtsstaat*, 8 september 2025.

N.F.H. Schnabl, 'The Interaction between Access to the Rule of Law and Economic, Social, and Cultural Rights', *Human Rights Here*, 5 maart 2025.

N.F.H. Schnabl, 'De (regionale) leemte in de rechtshulp', *Nederlandrechtsstaat.nl/Montesquieu Instituut*, 24 november 2025.

C.M. Zoethout, 'Emmeline Pankhurst, Voorvechter van het Vrouwenkiesrecht', *Nederland Rechtsstaat*, 20 februari 2025.

Rapport

S.A.C. Devriendt, B.M. van Schaik & C.M. Zoethout, *Een (algehele) verplichting tot bedwelmig van dieren voorafgaand aan de slacht en de verenigbaarheid met de vrijheid van godsdienst*, advies in opdracht van de Partij voor de Dieren, augustus 2025.

J. Vande Lanotte & S. Devriendt, *Bijkomend advies aan het Departement Onderwijs en Vorming van de Vlaamse overheid over levensbeschouwing in het onderwijs*, september 2025.

J. Vande Lanotte & S. Devriendt, *Advies aan het Departement Onderwijs en Vorming van de Vlaamse overheid over levensbeschouwing in het onderwijs*, juli 2025.

B.M. van Schaik, J.H.L.J. Janssen, C. Robbe & J. Doomen, *Uittreding uit gesloten gemeenschappen met een religieus karakter*, onderzoek in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid, juni 2025.

Proefschriften

L. Henneveld, *Naar een Europese Unie die beter bij de burger past*, Heerlen: Open Universiteit 2025.

J. Verhoogt, *De 'wetlands' van de Europese Unie. Een analyse van meer recht en minder orde*, Heerlen: Open Universiteit 2025.

Opiniestuk

D. Venema, H. Dammingh & N. Köse-Albayrak, 'Is dit onze slotsom: Raad van State, blind voor kind en recht?', *Nederlands Dagblad* 22 april 2025, p. 18-19.

D. Venema, 'Rookgordijn', *de Volkskrant*, 29 december 2025.

5.3 Overzicht onderzoeksactiviteiten

Organisatie van/deelname aan (inter)nationale congressen, conferenties en symposia

T. Kocsis (spreker), 'De staat van oorlog en de staat van beleg in Nederlands-Indië (1854-1904)', Nederlands-Belgische Rechtshistorische Dagen, Nijmegen, 27 november 2025.

T. Kocsis (spreker), 'Military Emergency Law in the Dutch East Indies', Empires, Colonialism and the History of International Law (doctoral research seminar with Lauren Benton), Louvain-la-Neuve, 15 oktober 2025.

T. Kocsis (deelnemer), presentatie publicatie 'De ramp met de Van Imhoff en het lot van Duitse burgers in Nederlands-Indië 1940-1945', 9 oktober 2025.

B.M. van Schaik, (chair) panel Digital Challenges to ESCR, conference Advancing Social, Economic, and Cultural Rights in a Polarised, Digitalised, and Unequal World, Leiden 4 september 2025.

N.F.H. Schnabl, N. Touw & L. Netto (organisatie), 'panel I-CON Benelux, Brussel, 23 mei 2025.

N.F.H. Schnabl (spreker), 'Government and Citizens: the citizens perspective', ICON-Benelux, Brussel 23 mei 2025.

N.F.H. Schnabl (spreker), 'Access to Justice and the Rule of Law: Barriers and Safeguards', NNHRR Toogdag, 12 juni 2025.

N.F.H. Schnabl, L. Netto & L. Dijkers (organisatie), 'Advancing Social, Economic, and Cultural Rights in a Polarised, Digitalised, and Unequal World', Leiden 4-5 september 2025.

N.F.H. Schnabl (spreker), 'Digitalization as a Requirement for Access to Justice', Advancing Social, Economic, and Cultural Rights in a Polarised, Digitalised, and Unequal World, Leiden 4 september 2025.

N.F.H. Schnabl (panel chair), 'ESCR, Equality, Non-Discrimination', Advancing Social, Economic, and Cultural Rights in a Polarised, Digitalised, and Unequal World, Leiden 4 september 2025.

N.F.H. Schnabl (panel chair), 'Climate Justice and Vulnerable Groups', Advancing Social, Economic, and Cultural Rights in a Polarised, Digitalised, and Unequal World, Leiden 4 september 2025.

N.F.H. Schnabl (panel chair), 'Economic, Social, and Cultural Rights – Bridging Academy and Practice', Advancing Social, Economic, and Cultural Rights in a Polarised, Digitalised, and Unequal World, Leiden 4 september 2025.

N.F.H. Schnabl & M. Westerveld (sprekers), 'Kritische bespreking artikel 18 rechtsbijstand', Proeve van een Grondwetsherziening: Sociale Grondrechten, 22-23 oktober 2025.

N.F.H. Schnabl, S. van Oers, J. Soeharno, T. Struycken & R. Lawson (panel members), Toegang tot het recht in een democratische rechtsstaat, Den Haag 3 december 2025.

N.F.H. Schnabl (referent), 'Anti-autocratisch wetgeven. Over autocratisch legalisme en de rol van de wetgever', Staatsrechtconferentie 12 december 2025.

D. Venema, (organisatie en chair) Conferentie: Onderzoek in het gedigitaliseerde CABR: Wat weten we nog niet?, VU, 31 oktober 2025 (Stichting Onderzoek Bijzondere Rechtspleging).

D. Venema, (organisatie en chair) Cleveringa bijeenkomst Arnhem-Nijmegen 26 november 2025.

D. Venema, (spreker) 'Filosofie, Recht en literatuur', op: Midzomernacht, Eindagsschool, 28 juni 2025.

D. Venema (deelnemer) & T. Kocsis (deelnemer), CODE-Congres Data, tools en output, VU, 21 maart 2025.

D. Venema (deelnemer), Inspiratiemiddag CABR, Nijmegen Radboud Universiteit, 7 februari 2025.

D. Venema, (deelnemer), Presentatie publicatie 'De ramp met de Van Imhoff en het lot van Duitse burgers in Nederlands-Indië 1940-1945', 9 oktober 2025.

D. Venema, 'Occupation as Attempted Transformation: Legal Exceptionalism and Moral Hygiene in Nazi Occupations of Western Democracies', op: Occupation Studies Research Network – Members' Conference: Themes, Approaches, and Future Possibilities, 10 juli 2025.

D. Venema, (spreker) 'Goede rechtspraak en samenwerking met gerechtsjuristen', Expertmeeting Professionele standaarden Gerechtshoven Belastingkamers, 2 juli 2025.

D. Venema, (spreker) 'Waarden, waar dan?', op Onderzoeksmiddag Raad voor de Rechtspraak: Waarden en Rechtspraak, 3 oktober 2025.

L. de Vries, (spreker), 'Algorithmic Decision-Making systems in Dutch municipalities: who gets to decide?', ICON-Benelux, Brussel 23 mei 2025.

L. de Vries, (spreker), 'Democratische controle op algoritmische systemen binnen gemeenten', Jonge Onderzoekersdag Bestuursrecht, Tilburg juni 2025.

Keynotes, lezingen, rondetafelgesprekken, workshops, (gast)colleges, webinars

J. Doomen, 'The End of Existential Suffering', *Endings and Meanings. Existential Suffering in the 21st Century*, Scientific conference at the Collegium Helveticum (Institute for advanced study, jointly supported by the University of Zurich, the ETH Zurich and the Zurich University of the Arts), 8-9 april 2025.

C.M. Zoethout, 'The Rule of Law in Europe and Cultural Diversity: One Size Fits all – Or, Does It?', paper gepresenteerd tijdens de Online conference 'European Law and Cultural Diversity', georganiseerd door OU, UK, in het kader van EDELNet+, 2-3 april 2025.

B.M. van Schaik (spreker), Democratie en mensenrechten, De Vrije Gedachte, juni 2025.

N.F.H. Schnabl, Bevindingen promotieonderzoek, in het kader van het DRb-kenniscafé bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie (Directie Rechtsbescherming), 6 februari 2025.

N.F.H. Schnabl, Artikelgewijs commentaar artikel 18 Grondwet, in het kader van de Proeve voor een nieuwe Grondwet, Utrecht, 20 mei 2025.

D. Venema (spreker), expert-conferentie op 21 november 2025 over Chris van der Heijden, Over de rand laait vuur. Mijn ouders en de oorlog, met de auteur 21 november 2025.

D. Venema (spreker), Gastlezing Utrecht Law College: Rechtspraak tijdens de Tweede Wereldoorlog, 11 november 2025.

Deelname aan commissies, klankbordgroepen

S.A.C. Devriendt, lid PhD Reading Committee van Julian C. Ohizu, *Religious Freedom and COVID-19 Restrictions: The United States of America Catholic Church*, promotie Theologische Universiteit Utrecht, promotiedatum wordt verwacht in 2026.

L. Dikkers, L. Netto & N.F.H. Schnabl, coördinatoren van de werkgroep Economic, Social, and Cultural Rights van het Netherlands Network for Human Rights Research.

J. Doomen, lid commissie promotieonderzoek Jip Stam.

B.M. van Schaik, Consultancy 'Netherlands' ten behoeve van World Justice Project 2025, European Union Subnational, Governance, and Rule of Law Indicators survey.

B.M. van Schaik, jurylid scriptieprijs Staatsrechtkring, december 2025.

B.M. van Schaik, Member working group Economic, Social & Cultural Rights, Netherlands Network for Human Rights Research.

B.M. van Schaik, lid PhD Reading Committee Jessica Giles, *Freedom of Thought, Conscience, and Religion: Supporting Peaceful Plural Living Together*, promotie Open Universiteit, 18 september 2025.

B.M. van Schaik, co-promotor, Laura de Vries, *Digitalisering en de controlerende taak van de gemeenteraad*.

D. Venema, assessment committee member Bono Budi Priambodo, *Let It Sink, or Let It Float: Law and Practices of Coastal Zone Management in Jakarta Bay*, Indonesië, UVA, promotie 22 oktober 2025.

D. Venema, voorzitter Stichting Onderzoek Bijzondere Rechtspleging (External organisation) sinds 1 januari 2025.

D. Venema, co-promotor T. Kocsis, *Exceptioneel recht in historisch perspectief*.

C.M. Zoethout, lid PhD Reading Committee Tessa van Buchem, *Supreme Redux. Restoring the Foundational Role of the United States Supreme Court*, promotie Universiteit Leiden, promotiedatum 24 april 2025.

C.M. Zoethout, supervisor Charlotte Kersten, *Genderidentiteit. Van cultuurhistorische traditie naar juridisch recht?*

C.M. Zoethout, supervisor Z. Geertsema, *Localized injustice: Assessing the relationship between the economic status of women providing and in need of social care in the Netherlands and the decentralized Dutch social domain laws*.

Promoties

L. Henneveld, *Naar een Europese Unie die beter bij de burger past*, Heerlen: Open Universiteit, promotiedatum 24 oktober 2025.

J. Stam, *Vrijheid van meningsuiting en de bestrijding van discriminatie in Nederland: een constitutioneel ontwikkelingsperspectief*, Universiteit Leiden (promotores: B. Rijpkema en A. Ellian), promotiedatum 12 november 2025.

J. Verhoogt, *De 'wetlands' van de Europese Unie. Een analyse van meer recht en minder orde* (promotores: Jan Willem Sap en Carla Zoethout), Open Universiteit, promotiedatum 24 januari 2025.

Prijzen en nominaties

S.A.C. Devriendt, Nominatie OU Wetenschapsprijs 2025.

Overig

T. Herrenberg, commentaar in 'AI-afbeeldingen van Frans Timmermans vergelijken met een genocideposter: kan dat?', *RTL Nieuws*, 2025.

B.M. van Schaik, Pointer (KRO-NCRV), uitzending 'De kerk die alles bepaalt, zelfs met wie je omgaat: De Deur', november 2025.

B.M. van Schaik, Interview Pointer (KRO-NCRV), '4 vragen aan onderzoeker Mirjam van Schaik over gesloten geloofsgemeenschappen', november 2025.

B.M. van Schaik, Interview NPO Radio1, Het Misdaadbureau, 'Nieuw sekte-onderzoek: noem een sekte niet zomaar een sekte', juni 2025.

B.M. van Schaik & J.H.J.L. Janssen, bijdrage aan 'Opgegroeid in een sekte', podcast Het Misdaadbureau, NPO Radio 1, 30 juni 2025.

B.M. van Schaik & J.H.J.L. Janssen, bijdrage aan 'Nieuw sekte-onderzoek: noem een sekte niet zomaar een sekte', blog podcast Het Misdaadbureau, NPO Radio 1, 27 juni 2025.

B.M. van Schaik & J.H.J.L. Janssen, bijdrage aan 'Gesloten gemeenschappen', podcast Jeugdbescherming & Reclassering, februari 2025.

L.E.W. de Vries, bijdrage aan podcast 'BOLDCast #S2E2: juridisch onderzoeker | Laura de Vries', Centre for BOLD Cities en Binnenlands Bestuur, oktober 2025.

6. Strafrecht en criminologie

6.1 Inleiding

Binnen de onderzoekslijn Strafrecht en criminologie kende 2025 een periode van grote zichtbaarheid, sterke wetenschappelijke productie en brede maatschappelijke impact. Onderzoekers uit de groep leverden een belangrijke bijdrage aan het landelijke en internationale debat over strafrecht, veiligheid en kwetsbaarheid, zowel via wetenschappelijke publicaties als via intensieve betrokkenheid in maatschappelijke en bestuurlijke gremia. De onderzoekslijn werd in het bijzonder gekenmerkt door grote variëteit: van analyses van milieustrafrecht tot studies naar psychisch geweld, van onderzoek naar eengerelateerd geweld tot uitgebreide aandacht voor cybercrime en ontwikkelingen in digitaal bewijs.

In de wetenschappelijke output valt vooral op dat er een stevig corpus aan peer reviewed artikelen en boekhoofdstukken is verschenen. Zo verschenen empirische en juridische bijdragen over onder meer de strafrechtelijke aanpak van arbeids- en mensenhandel, de positie van kwetsbare verdachten, nieuwe vormen van controle in relaties, de strafbaarheid van intimidatie in de openbare ruimte en de complexe evidentiele vraagstukken rond digitaal en forensisch bewijs. Verschillende onderzoekers publiceerden daarnaast hoofdstukken in internationale bundels en leverden bijdragen aan standaardwerken binnen het veld. Ook verschenen diverse boeken en rapporten waarin actuele strafrechtelijke thema's verder worden uitgediept, variërend van geweld in afhankelijkheidsrelaties tot mensenhandel en de psychologische impact van slachtofferschap.

De maatschappelijke relevantie van het strafrechtelijke onderzoek kwam sterk naar voren in 2025. Onderzoekers traden veelvuldig naar buiten in de media, in onder meer televisie-uitzendingen, podcasts, radio-interviews en krantenartikelen. De onderzoekslijn was prominent betrokken bij thema's die breed in de samenleving spelen, zoals femicide, eengerelateerd geweld, de veiligheid van vrouwen, mensenhandel en de positie van slachtoffers. Deze zichtbaarheid leidde tot een substantiële bijdrage aan publieke meningsvorming en beleidsontwikkeling, waarbij meerdere onderzoekers als experts werden geraadpleegd door overheidsinstanties, maatschappelijke organisaties en adviescommissies.

Daarnaast participeerden leden van de onderzoeksgroep in talrijke nationale en internationale congressen, expertmeetings en beroepsbijeenkomsten. Zij verzorgden keynotes, gaven gastcolleges, leverden bijdragen aan panels en namen deel aan begeleidings- of beoordelingscommissies voor promotietrajecten. Ook binnen de professionele infrastructuur, zoals redacties van wetenschappelijke tijdschriften, adviesraden en begeleidingscommissies van het WODC en NWO, was de onderzoekslijn stevig vertegenwoordigd. Deze combinatie van wetenschappelijke diepgang en maatschappelijke betrokkenheid illustreert de breedte en dynamiek van het strafrechtelijke en criminologische onderzoeksveld binnen onze faculteit.

6.2 Overzicht publicaties

Boek

J.H.L.J. Janssen, *Het geweld achter cijfers. Interpretieren en duiden van cijfers over geweld in afhankelijkheidsrelaties*, Den Haag: Boom 2025.

D.P. van Uhm, *Tussen wet en wildernis: Misdaden tegen de natuur en groene criminologie*, Den Haag: Boom Criminologie 2025.

Boekhoofdstuk

M. Anagnostou, M & D.P. van Uhm, 'The links between human trafficking and wildlife trafficking', in P. Stoett & D. Omrow (red.), *Ecoviolence Studies: Human Exploitation and Environmental Crime*, Cambridge: Cambridge University Press 2025, p. 21-39.

J.H.L.J. Janssen, 'Een dood spoor in de levensloopcriminologie? Lessen van de Limburgse Nomads en uit de ghost criminology', in: E. Rodermond e.a. (red.), *Kilometers maken, bergen verzetten: Pleitbezorger voor empirie in criminologie en recht. Liber Amicorum Catrien Bijleveld*, Den Haag: Boom 2025, p. 191-200.

J.H.L.J. Janssen, 'Van de dorpspomp naar het internet: Over het belang van aandacht voor online roddel bij de aanpak van eergeerelateerd geweld', in: J.H.L.J. Janssen & L. van Speijk (red.), *Wereld, Web, Wouter: Liber Amicorum voor Wouter Stol*, Den Haag: Boom Criminologie 2025, p. 79-86.

J.H.L.J. Janssen e.a., 'Inleiding', in: J.H.L.J. Janssen & L. van Speijk (red.), *Wereld, Web, Wouter: Liber Amicorum voor Wouter Stol*, Den Haag: Boom Criminologie 2025, p. 7-10.

J.H.L.J. Janssen & W. Janmaat, 'De rol van cultuur in de aanpak van eergeerelateerd geweld', in: J. van Vliet (red.), *Intercultureel werken in gedwongen kader*, Amsterdam: SWP Uitgeverij B.V. 2025. p. 47-56.

J.H.L.J. Janssen & M. Malsch, 'Human Trafficking in the Sex Industry': Practices and Law', in: J.H.L.J. Janssen & M. Malsch (red.), *Human Trafficking and Sexual Exploitation around the World. Law, Ideology, and the Experiences of Sex Workers and Clients*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2025, p. 291-308.

J.H.L.J. Janssen & M. Malsch, 'Introduction', in: J.H.L.J. Janssen & M. Malsch (red.), *Human Trafficking and Sexual Exploitation around the World. Law, Ideology, and the Experiences of Sex Workers and Clients*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2025, p. 11-16.

J. Marinissen & D.P. van Uhm, 'Ecocentrism at the environmental courts in Europe', in: E.G.D. van Dongen e.a. (red.), *Six years of ERI Sector Plan Law Research in Utrecht*, Den Haag: Boom 2025, p. 205-223.

S. Meijer & M. Krabbe, 'Geen straf zwaarder dan de schuld? De legitimatie van combinatievonnissen nader bekeken', in: M.J. Dubelaar e.a. (red.), *Redelijk en waarachtig. Strafrechtelijke opstellen voor Piet Hein van Kempen (Liber amicorum)*, Deventer: Wolters Kluwer 2025, p. 237-250.

D.P. van Uhm e.a., 'Conceptualizing Ecocide: Interdisciplinary Perspectives', in: D. van Uhm & D. Siegel (red.), *Global Green Crime and Ecojustice (Palgrave Studies in Green Criminology)*, Londen: Palgrave Macmillan 2025, p. 89-116.

D.P. van Uhm, 'Illegal mining', in: R. White (red.), *Elgar Encyclopedia of Environmental Crime*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd. 2025, p. 88-93.

D.P. van Uhm, 'Organised environmental crime', in: R. White (red.), *Elgar Encyclopedia of Environmental Crime*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd. 2025, p. 262-269.

D.P. van Uhm, 'Organised crime and wildlife trafficking', in F. Massé e.a. (red.), *Routledge Handbook of Wildlife Crime*, Londen: Routledge 2025, p. 78-91.

Artikel

D. Abels, 'Van de redactie: Een bijzondere zorgplicht ex artikel 7 Wegenverkeerswet 1994?', *Nederlands Tijdschrift voor Strafrecht* 2025, afl. 2, p. 71-74.

D. Abels & S.D.P. Kole, 'Ultimum remedium in het bijzondere milieustrafrecht', *Strafblad* 2025-3, p. 111-121.

J. Bongers & J.H.L.J. Janssen, 'Omgaan met verschillen: Het belang van LHBTQIA+-representatie in boeken', *Het Jonge Kind* 2025, afl. 2, p. 14-17.

S. Bouma, L. van Lieshout-Beenker, I. Andriessen & J.H.L.J. Janssen, 'Een kritische blik op MDA++: Waarom samenwerking bij de aanpak van complexe vormen van huiselijk geweld zo moeilijk is', *Proces: tijdschrift voor strafrechtpleging* 2025, afl. 2, p. 111-124.

M.C.R.A. Buijssen & M. Visser, "'Mijn rijbewijs ongeldig, maar dat kon ik toch niet weten?!': De spanning tussen de bestuursrechtelijke bekendmaking en strafrechtelijke bewijsstandaarden in het verkeersrecht", *Proces: tijdschrift voor strafrechtpleging* 2025, afl. 6, p. 320-333.

W.H.B. Dreissen, 'Selectie en waardering van bewijs door gerechtshoven', *Expertise en Recht* 2025, afl. 1, p. 5-11.

W. Guns, R.W. Timmers & J.H.L.J. Janssen, 'Actuele aandacht voor abortus en zelfbeschikking', *Proces: tijdschrift voor strafrechtpleging* 2025, afl. 1, 2025, p. 33-36.

J.H.L.J. Janssen, 'Het kan verkeren', *Proces: tijdschrift voor strafrechtpleging* 2025, afl. 6, p. 315-317.

J.H.L.J. Janssen, 'Gezocht: gendersensitieve generaal', *Tijdschrift voor de Politie* 2025, afl. 4, p. 25.

J.H.L.J. Janssen, 'De dubbelzinnigheid van alledaagsheid', *Tijdschrift voor de Politie* 2025, afl. 2, p. 20.

J.H.L.J. Janssen, 'Grenzeloze blik van het Drielandenpunt', *Tijdschrift voor de Politie* 2025, afl. 3, p. 15.

J.H.L.J. Janssen, 'Uitdagingen voor de politie in een gefragmenteerd seksueel landschap: Vijftig tinten blauw', *Tijdschrift voor de Politie* 2025, afl. 1, p. 25-28.

J.H.L.J. Janssen, 'The Dutch approach to honour-based violence: Navigating the complexities', *International Journal of Law, Crime and Justice* 2025/83.

J.H.L.J. Janssen, 'Ouderenmishandeling: Als mantelzorg ontspoorde', *Vakblad Sociaal Werk* 2025, afl. 2, p. 28-29.

J.H.L.J. Janssen, R. Roks & K. van Wingerde, 'Onderzoeksgedoe in de criminologie', *Tijdschrift voor Criminologie* 2025, afl. 1, p. 3-16.

J.H.L.J. Janssen, V. Thijssen & M. van der Woude, 'Woord vooraf', *Crafting Resilience Magazine* 2025, afl. 1, p. 4-5.

E. Legters & M. Attinger, 'Enkel een band? Over de regeling en toepassing van elektronisch toezicht in het Nederlandse sanctiestelsel in relatie tot artikel 8 EVRM', *Proces: tijdschrift voor strafrechtpleging* 2025, afl. 1, p. 22-32.

R.W. Timmers, 'PS van een redacteur: Op goed vertrouwen?', *Proces: tijdschrift voor strafrechtpleging* 2025, afl. 6, p. 374-376.

R.W. Timmers, 'Eén jaar strafbaarstelling van seksuele intimidatie in de openbare ruimte in de praktijk: Een indringende benadering?', *Proces: tijdschrift voor strafrechtpleging* 2025, afl. 4, p. 189-194.

R. Sollund & D.P. van Uhm, 'The reptile trade and law enforcement in Norway and the Netherlands: time for a ban?', *European Law Enforcement Research Bulletin* 2025, afl. 1, p. 34-46.

A. Üststüner, M. De Winter, I. Smulders, G. Beijers & J.H.L.J. Janssen, 'Criminele uitbuiting van jongeren met een licht verstandelijke beperking: Een verkennend onderzoek in Zeeland', *Sozio. Vakblad voor sociale professionals en het sociale domein* 2025, afl. 3, p. 47-49.

A. Wolthuis, N. Lavrijssen, M. de Haan e.a., 'Het nieuwe Besluit bescherming slachtoffergegevens in processtukken en privacy in beeld', *Proces: tijdschrift voor strafrechtpleging* 2025, afl. 3, p. 165-177.

Proefschrift

J. Borwell, *Unravelling the impact of cybercrime: Understanding victim experiences and implications for police practice*, Heerlen: Open Universiteit 2025.

R. Imamkhan, *Strafoverdracht op humanitaire gronden: een analyse van verdragen, mensenrechten en nationaal beleid*, Heerlen: Open Universiteit 2025.

Webpublicatie

J.H.L.J. Janssen, 'Veiligheid voor vrouwen vraagt om meer dan pepperspray', blog Secondant - Platform voor Maatschappelijke Veiligheid, 3 november 2025.

J.H.L.J. Janssen & J. van Schoonderwoerd den Bezemer, 'Meer geld nodig tegen huiselijke ondermijning', blog Sociale Vraagstukken, 13 oktober 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Kunnen vrouwen en meisjes nog veilig naar buiten?', blog Sociale Vraagstukken, 25 augustus 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Hoe criminologie fake news kan bestrijden', blog Sociale Vraagstukken, 12 juni 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Dierendag in een wereld die brandt', weblog Open Universiteit, 2 oktober 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Column door Janine | Hoe Germain na een lang verblijf in het buitenland zijn weg weer moest vinden', weblog Mannenmishandeling.nl, 28 januari 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Column door Janine | Hoe Brian toch aangifte deed', weblog Mannenmishandeling.nl, 2 januari 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Veel gestelde vragen over dodelijk geweld tegen vrouwen', *Secondant*, 23 juli 2025.

J.H.L.J. Janssen & M. Malsch, 'Mensenhandel in de seksindustrie wereldwijd', *Secondant*, 15 juli 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Gedoe over cijfers', *Secondant*, 6 januari 2025.

Boekeditie

J.H.L.J. Janssen & M. Malsch (red.), *Human Trafficking and Sexual Exploitation around the World. Law, Ideology, and the Experiences of Sex Workers and Clients*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2025.

J.H.L.J. Janssen & L. van Speijk (red.), *Wereld, Web, Wouter: Liber Amicorum voor Wouter Stol*, Den Haag: Boom Criminologie 2025.

D.P. van Uhm & D. Siegel (red.), *Global Green Crime and Ecojustice* (Palgrave Studies in Green Criminology), Londen: Palgrave Macmillan 2025.

Onderzoeksrapport

R.W. Timmers, *Een zelfstandige strafbaarstelling van psychisch geweld en/of dwingende controle. Een beschrijving van voorwaarden voor aansprakelijkheid in de Deense, Engelse en Welshe, Ierse, Franse en Cyriotische strafbaarstellingen* (rapport n.a.v. motie van Kamerlid Mutluer (GroenLinks-PvdA)), Heerlen: Open Universiteit 2025.

C. Carpanese, D.P. van Uhm & R. White, *Minerals Crime: Crimes in the supply chains of critical energy transition minerals*, United Nations Office on Drugs and Crime 2025.

Overig

M.J.M. Krabbe, 'Penitentiaire informatie: internationaal', *Sancties. Tijdschrift over Straffen en Maatregelen* 2025/2, p. 128.

M.J.M. Krabbe, 'Penitentiaire informatie: internationaal', *Sancties. Tijdschrift over Straffen en Maatregelen* 2025/3, p. 209.

M.J.M. Krabbe, 'Penitentiaire informatie: internationaal', *Sancties. Tijdschrift over Straffen en Maatregelen* 2025/4, p. 272.

M.J.M. Krabbe, 'Penitentiaire informatie: internationaal', *Sancties. Tijdschrift over Straffen en Maatregelen* 2025/5, p. 342.

M.J.M. Krabbe, 'Penitentiaire informatie: internationaal', *Sancties. Tijdschrift over Straffen en Maatregelen* 2025/6, p. 409/410.

6.3 Overzicht onderzoeksactiviteiten

Organisatie van/deelname aan (inter)nationale congressen, conferenties en symposia

J.H.L.J. Janssen, mede-organisator Jaarcongres Nederlandse Vereniging voor Criminologie, Leiden, 12 en 13 juni 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Gendered consequences of environmental issues', lezing International Conference on Culture, Crime, and Global Challenges, Utrecht, 17 april 2025.

J.H.L.J. Janssen & M. Malsch, online boekpresentatie *Human Trafficking and Sexual Exploitation around the World. Law, Ideology, and the Experiences of Sex Workers and Clients*, 13 mei 2025.

Keynotes, lezingen, rondetafelgesprekken, workshops, (gast)colleges, webinars

D. Abels, 'Ontwikkelingen in het milieustrafrecht: strafftoemeting bij milieudelicten begaan door bedrijven', lezing Symposium Milieustrafrecht, Heerlen, 4 december 2025.

D. Abels, 'Zorgplichtbepalingen in het milieustrafrecht', lezing Congres Milieustrafrecht, Den Haag, 2 oktober 2025.

D. Abels & S.D.P. Kole, 'Ultimum remedium in het milieustrafrecht', lunchlezing Inspectie leefomgeving en transport, 7 juli 2025.

W.H.B. Dreissen, 'Digitaal bewijs. Vertrouwen is goed, controle is beter', lezing symposium Digitale sporen op de juridische weegschaal, Heerlen, 19 september 2025.

J.H.L.J. Janssen, dagvoorzitter Symposium Milieustrafrecht, Heerlen, 4 december 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Non Speciesist Criminology', gastcollege Universiteit Utrecht, 18 november 2025.

J.H.L.J. Janssen, deelname aan rondetafelgesprek over de veiligheid van vrouwen, Ministerie van Justitie en Veiligheid, 5 november 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Eergerelateerd geweld of schadelijke praktijken?', lezing Regionaal netwerk Groningen eergerelateerd geweld/schadelijke praktijken, 4 november 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Eergerelateerd geweld en jongeren', lezing Rotary Limburg, 3 november 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Intieme terreur', PAOG Nascholing Jeugdgezondheidszorg, 28 oktober 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Samenwerken bij de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties', Jubileum Symposium maatschappelijk werk Midden-Limburg, 7 oktober 2025.
J.H.L.J. Janssen, 'Psychisch geweld', lezing Schadefonds Geweldsmisdrijven, 3 oktober 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Actualiteitencollege geweld in afhankelijkheidsrelaties', Veilig Thuis Noord en Midden Limburg, 30 september 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Cultuur en familie', lezing Stichting Studiecentrum Rechtshandhaving (SSR), 29 september 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'True crime', lezing Studium generale, Universiteit Tilburg, 22 september 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Gender, non-speciesism and criminology, presentative LOVA Summerschool, Landelijk Overleg Vrouwenstudies in de Antropologie, 8 juli 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Verborgten vrouwen, intieme terreur', paperpresentatie, LECKcongres 2025, Ede, 1 juli 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Aandacht voor elkaar en samenwerken', lezing Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering, 17 juni 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Cijfers kunnen misleiden. Over de schaduwzijde van cijfers bij geweld in afhankelijkheidsrelaties', lezing Valente, 11 juni 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Nee zeggen tegen criminaliteit', lezing Studium Generale, Open Universiteit, 3 juni 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Webinar humor en geweld', Fabriek 69, 2 juni 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Een dood spoor in de levensloopcriminologie? Lessen van de Limburgse Nomads en uit de ghost criminology', lezing afscheidssymposium Catrien Bijleveld, Vrije Universiteit Amsterdam, 15 mei 2025.

J.H.L.J. Janssen, G.G. Lodder & N. de Gier, 'Ongedocumenteerde Slachtoffers Van Huiselijk Geweld, webinar, 14 mei 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Jongeren en eergelateerd geweld', lezing Amsterdamse Juridische Vereniging (studievereniging OU, faculteit Rechtswetenschappen), 12 mei 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Geweld in afhankelijkheidsrelaties – oorsprong, betekenis en culturele dimensies op Aruba', Universiteit van Aruba, Curaçao en Utrecht, 5 april 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Signalen van geweld herkennen – waarom inzicht en data toch van belang blijven op Aruba', lezing Universiteit van Aruba, Curaçao en Utrecht, 5 maart 2025.

J.H.L.J. Janssen, 'Femicide in Nederland', lezing, Mijnstreek Bibliotheek Kerkrade, 4 maart 2025.

M. Krabbe, '(Ideeën)geschiedenis van het sanctierecht', gastcollege, Radboud Universiteit Nijmegen, 14 april 2025.

D.P. van Uhm, organisatie Symposium Milieustrafrecht, Heerlen, 4 december 2025.

Oratie

D.P. van Uhm, 'Tussen wet en wildernis: Misdaden tegen de natuur en groene criminologie', Heerlen: Open Universiteit, 4 december 2025.

Promoties

J. Borwell, *Unravelling the impact of cybercrime: Understanding victim experiences and implications for police practice*, Heerlen: Open Universiteit, verdedigd op 17 oktober 2025.

R. Imamkhan, *Strafoverdracht op humanitaire gronden: een analyse van verdragen, mensenrechten en nationaal beleid*, Heerlen: Open Universiteit, verdedigd op 31 oktober 2025.

Toegekende prijzen

J.H.L.J. Janssen, Deltapremie, Vereniging Hogescholen/Sia, 10 november 2025.

Overig

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan 'Eerwraak door groepsdruk, podcast Het Misdaadbureau, NPO Radio 1, 1 december 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan interview: S. van de Water, 'Geweld ontstaat waar geen licht bij komt', website New Scientist, 21 november 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan R. Smit, 'Voorwaarden rechtsbijstandsverzekering maken slachtoffers van huiselijk geweld kwetsbaar', AMweb, 23 september 2025.

J.H.L.J. Janssen, interview over femicide met de SSH-Raad (Social Sciences and Humanities), 23 september 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan 'Vrouwen eisen de nacht terug', L1 Nieuws, 25 augustus 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan 'Bloemenzee in Abcoude om Lisa (17) te herdenken: "De enige die schuld heeft is de dader"', *Noordhollands Dagblad*, 23 augustus 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan 'Controleren of je partner eerder gewelddadig was in een relatie: is het tijd voor "Joeweela's wet"?', *AD*, 16 augustus 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan 'Femicide', L1 Nieuws, 24 juli 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan A. Kouwenhoven & M. Kuiper, 'Emiraten proberen gevluchte jonge vrouwen terug te halen uit Nederland', *NRC*, 11 juli 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan P. van Erp, 'In gesprek met daders van huiselijk geweld leert plegers waar de rem zit', *Brabants Dagblad*, 5 juli 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan D. Smeets, 'Huiselijk geweld en dierenmishandeling', *Bij Ons*, 4 juli 2025.

J.H.L.J. Janssen & M. Malsch, bijdrage aan 'Mensenhandel en sekswerk', *Radio L1*, 29 juni 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan 'Eerwraak', deelname aan gesprek tijdens talkshow *Vier avonden op rij*, *NPO*, 4 juni 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan 'Lachen met Janine: over geweld en humor', podcast, *Fabriek 69*, 26 mei 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan 'Eergerelateerd geweld breed maatschappelijk probleem', blog *Volzin*, 24 februari 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan 'Vier verdachten krijgen 25 jaar celstraf voor moord op Roshin', *Trouw*, 20 februari 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan 'Eergerelateerd geweld', *Nieuwsuur*, 8 februari 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan 'Een Syrische vrouw mag geslagen worden of zelfs vermoord. De bittere werkelijkheid van eerwraak', *Trouw*, 27 januari 2025.

J.H.L.J. Janssen, bijdrage aan 'Misdadig grote sterren. Hoe kunnen criminelen uitgroeien tot idolen?', *Quest*, 11 januari 2025.

S.F. Naber, bijdrage aan 'Vertrouwelijk advies: weer problemen bij undercoverteam politie', *RTL Nieuws*, 10 december 2025.

S.F. Naber, bijdrage aan 'Hoge Raad over werken onder dekmantel', *Recht.nl*, 17 juni 2025.

S.F. Naber, bijdrage aan 'De gouden helm van Coțofenești en drie gouden armbanden', *RTL Nieuws*, 9 mei 2025, 19:30.

S.F. Naber & R.W. Timmers, bijdrage aan 'Vrouwelijke undercoveragenten in VK nageroepen en aangerand tijdens hardlopen', *RTL Nieuws*, 15 augustus 2025.

7. Privaatrecht, in het bijzonder Financieel recht, Handelsrecht en Verzekeringsrecht

7.1 Inleiding

Het verslagjaar 2025 was voor de onderzoekslijn Financieel recht, Handelsrecht en Verzekeringsrecht een succesvol jaar. Er verschenen – onder andere – mooie publicaties en er waren interessante voordachten. Valorisatie is de rode draad van deze onderzoekslijn. Valorisatie betekent de verantwoordelijkheid om nieuwe wetenschappelijke inzichten tot nut te maken voor de maatschappij. De drie rechtsgebieden zijn van eminent belang voor de maatschappij. Nederland is een land dat uitblinkt in onder andere handel en financiële dienstverlening (waaronder verzekeren). Opvallend is dat het onderzoek op genoemde gebieden evenwel afneemt. De Open Universiteit is een uitzondering. De OU staat midden in de samenleving en is in 2007 in het gat gesprongen dat in de loop der tijd is ontstaan. Onderhavig onderzoek sluit derhalve prima aan bij de doelstellingen van de OU als maatschappelijk betrokken universiteit. De OU heeft sinds 2007 een prima reputatie opgebouwd op het gebied van financieel recht, handelsrecht en verzekeringsrecht. Naar het oordeel van de onderzoeksleders springen de volgende drie gebeurtenissen eruit als men naar het verslagjaar 2025 kijkt.

Allereerst is van belang te vermelden dat er twee promoties op het gebied van het financieel recht hebben plaatsgevonden in het verslagjaar. Het gaat om het Engelstalige proefschrift van Cornelia Aul over de regulering van crypto valuta's in de EU (17 april 2025) en het proefschrift van Michiel van Eersel over de verplichting tot wantrouwen in een bancaire vertrouwensrelatie (6 juni 2025).

In de tweede plaats kan genoemd worden dat op 19 september 2025 het OU Expertisenetwerk voor Financieel Recht (EFR) zijn derde symposium hield in de IGC te Amsterdam. Thema was: 'Knelpunten en actualiteiten financieel contractenrecht'. Ongeveer tachtig deelnemers uit zowel wetenschap als praktijk hebben het symposium bezocht en de reacties op de presentaties en de organisatie waren lovend. De opkomst en reacties tonen aan dat de symposia voorzien in een wetenschappelijke en maatschappelijke behoefte en dat de buitenwereld EFR ziet een als belangrijke speler op het gebied van het financieel contractenrecht. Voor 2026 staat weer een nieuw symposium op het programma: Knelpunten en actualiteiten financieel contractenrecht 2026 op vrijdagmiddag 18 september 2026.

In de derde plaats van belang zijn de bijdragen van de OU-onderzoekers/promovendi Van Beest, Hendrikse, Rinkes, Holthinrichs, Engel, Van Haastrecht-Van Kuilenburg en Leerink aan de UvA ACIS symposia Actualiteiten Verzekeringsrecht 2025 op 4 april 2025 en Knelpunten in het Verzekeringsrecht 2025 op 21 november 2025, beide in de IGC te Amsterdam. Beide symposia waren uitverkocht (130 deelnemers per symposium). De verzekeringsrechtelijke onderzoekers van de OU participeren al jaren in het UvA Amsterdam Centre for Insurance Studies (ACIS). ACIS is een onderzoeksgemeenschap bestaande uit ruim zestig (gerenommeerde) onderzoekers uit binnen- en buitenland met de UvA als penvoerder. Samen wordt gewerkt in internationaal verband op het gebied van promotiebegeleiding en promotieopleiding in het samenwerkingsverband EuroInsurance waarvan de UvA ook de penvoerder is. Door het zeer grote aantal bezoekers zijn de ACIS-symposia een ideaal podium voor de verzekeringsrechtelijke OU-onderzoekers om zich te presenteren richting de wetenschap en het beroepenveld.

7.2 Overzicht publicaties

Boekhoofdstuk

M.L. Hendrikse, 'Bewijsperikelen in het vervoerrecht', in: F. Smeele e.a. (red.), *Zeewaardig: Liber Amicorum Herman Boonk*, Zutphen: Uitgeverij Paris B.V. 2025, p. 85-88.

Artikel

I. Brattinga, N. Lavrijssen & D. Verhoeven, 'Mensenrechten en AI-tools in de zorg', *ICT en Health* 2025, afl. 1, p. 28-29.

Y. Hafez, 'Artikel 7:922 BW kwalificeert niet als voorrangregel in de zin van de Rome I Verordening', *Contracteren* 2025, afl. 1, p. 9-17.

M.L. Hendrikse, 'Hebben de Rotterdam Rules nog toekomst?', *Tijdschrift Vervoer & Recht* 2025, afl. 5, p. 123-123.

M.L. Hendrikse & P. van Haastrech-van Kuilenburg, 'Ambtshalve toetsing en de gevolgen voor de verzekeringspraktijk', *Nederlands Tijdschrift voor Handelsrecht* 2025, afl. 1, p. 1-13.

M.L. Hendrikse, 'Hoe concreet moet een verzekeraar in de precontractuele fase vragen naar een strafrechtelijk verleden van een aspirant-verzekeringnemer of betrokken derde(n)? Enige opmerkingen naar aanleiding van HR 7 februari 2025, ECLI:NL:HR:2025:186', *Nederlands Tijdschrift voor Handelsrecht* 2025, afl. 2, p. 95-99.

S.A. Kruisinga, 'Wat is een franchiseovereenkomst?', *Contracteren* 2025, afl. 2, p. 71-75.

S.A. Kruisinga, 'De asymmetrische forumkeuze: Rechtsgeldig op grond van Brussel I bis?', *Bedrijfsjuridische Berichten* 2025, afl. 9, p. 84-86.

S.A. Kruisinga, 'Hoe zit het ook alweer met ... forumkeuze in de Brussel I bis Vo?', *Bedrijfsjuridische Berichten* 2025, afl. 26, p. 313-315.

N. Lavrijssen, 'De zelfrijdende auto: verzekeringsaspecten', *VAST* 2025, P-007.

M.L.H. Reumers, 'IRRD brengt wijzigingen in het herstel- en ontwikkelingsregime voor (niet-solvabele) verzekeraars', *HERO (Herstructurering en Restructuring Online)* 2025, W-001.

Proefschrift

C. Aul, *The evolving regulation for crypto currencies in the EU and its effects on combating financial crime. An assessment of the effects of the Regulation on Markets in Crypto assets (MiCA) in providing a comprehensive regulatory framework for crypto assets in the EU and its effects on combating money laundering and other illicit activities*, Heerlen: Open Universiteit 2025.

M. van Eersel, *De verplichting tot wantrouwen in een vertrouwensrelatie: Over de verhouding tussen verplichtingen van banken tot doorbreking van vertrouwelijkheid ter bestrijding van financieel-economische criminaliteit en de tegengestelde verplichting van banken tot bewaring van vertrouwelijkheid*, Heerlen: Open Universiteit 2025.

Annotatie

HR 4 juli 2025, ECLI:NL:HR:2025:1082, *Nederlands Tijdschrift voor Handelsrecht* 2025/5, m.nt. B.A. van Beest.

HR 14 november 2025, ECLI:NL:HR:2025:1686, *NJ* 2025/333, m.nt. M.L. Hendrikse.

HR 5 september 2025, ECLI:NL:HR:2025:1239, *NJ* 2025/299, m.nt. M.L. Hendrikse.

HR 4 juli 2025, ECLI:NL:HR:2025:1082, *NJ* 2025/242, m.nt. M.L. Hendrikse.

HvJ EU 19 september 2024, ECLI:EU:C:2024:761, *NJ* 2025/241, m.nt. M.L. Hendrikse.

HR 6 juni 2025, ECLI:NL:HR:2025:853, *Letsel & Schade* 2025/4, m.nt. N. Lavrijssen.

Rb Rotterdam 24 januari 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:6192, *Jurisprudentie Aansprakelijkheidsrecht* 2025/112, m.nt. N. Lavrijssen.

GHAMS 11 maart 2025, ECLI:NL:GHAMS:2025:616, *Jurisprudentie Aansprakelijkheidsrecht* 2025/59, m.nt. N. Lavrijssen.

GHARL 20 augustus 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:5304, *Jurisprudentie Aansprakelijkheidsrecht* 2025/2, m.nt. N. Lavrijssen.

7.3 Overzicht onderzoeksactiviteiten

Organisatie van/deelname aan (inter)nationale congressen, conferenties en symposia

D.P.C.M. Hellegers, EFR-Symposium Knelpunten en actualiteiten in het financieel contractenrecht 2025, Amsterdam, 19 september 2025, medeorganisator.

M.L. Hendrikse, EFR-Symposium Knelpunten en actualiteiten in het financieel contractenrecht 2025, Amsterdam, 19 september 2025, medeorganisator.

Keynotes, lezingen, rondetafelgesprekken, workshops, (gast)colleges, webinars

D.P.C.M. Hellegers, 'Grove nalatigheid bij niet-toegestane betalingstransacties', lezing EFR-Symposium Knelpunten en actualiteiten in het financieel contractenrecht 2025, Amsterdam, 19 september 2025.

M.L. Hendrikse, 'Ambtshalve toetsing in het financieel contractenrecht', lezing EFR-Symposium Knelpunten en actualiteiten in het financieel contractenrecht 2025, Amsterdam, 19 september 2025.

M.L. Hendrikse, 'Verval van recht ten aanzien van een derde-benadeelde in geval van een WAM-claim', lezing ACIS-symposium: Knelpunten in het verzekeringsrecht 2025, Amsterdam, 21 november 2025.

M.L. Hendrikse, 'Verzwijging en strafrechtelijk verleden', lezing ACIS-symposium: Knelpunten in het verzekeringsrecht 2025, Amsterdam, 21 november 2025.

M.L. Hendrikse, 'Ambtshalve toetsing van verzekeringsvoorwaarden', lezing ACIS-symposium: Knelpunten in het verzekeringsrecht 2025, Amsterdam, 21 november 2025.

M.L. Hendrikse, 'Uniform interpretation and application of international commercial law conventions', lezing Antwerp Maritime Academy, Antwerpen, 23 mei 2025.

M.L. Hendrikse, 'De informatieplicht van de pensioenuitvoerder', lezing AFM Pensioenevent 2025, Amsterdam, 5 juni 2025.

M.L. Hendrikse, 'Co-assurantie/To follow clause', ACIS symposium Actualiteiten Verzekeringsrecht 2025, Amsterdam, 4 april 2025.

M.L. Hendrikse, 'Het onderscheid opzegging tegen contractvervaldatum/tussentijdse opzegging in het verzekeringsrecht', ACIS symposium Actualiteiten Verzekeringsrecht 2025, Amsterdam, 4 april 2025.

Promoties

C. Aul, *The evolving regulation for crypto currencies in the EU and its effects on combating financial crime. An assessment of the effects of the Regulation on Markets in Crypto assets (MiCA) in providing a comprehensive regulatory framework for crypto assets in the EU and its effects on combating money laundering and other illicit activities* (promotores: J.G.J. Rinkes, M.L. Hendrikse en M.D.H. Nelemans), Open Universiteit, promotiedatum 17 april 2025.

M. van Eersel, *De verplichting tot wantrouwen in een vertrouwensrelatie: Over de verhouding tussen verplichtingen van banken tot doorbreking van vertrouwelijkheid ter bestrijding van financieel-economische criminaliteit en de tegengestelde verplichting van banken tot bewaring van vertrouwelijkheid* (promotores: J.G.J. Rinkes, T.H.M. van Wechem & M.H.D. Nelemans), Open Universiteit, promotiedatum 6 juni 2025.